

בעזה"ש"ת

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו

בלילי חנוכה (ה"ב)

* * *

בסעודת בר מצוה

של נכד כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

* * *

בסעודת רעוא דרעוין

פרשת ויגש

שנת תשע"א לפ"ק

יוצא לאור ע"י

מכון מעדני מלך וויען

גליון תרל"א

להשיג אצל
מכון מעדני מלך וויען

185 Wilson St.
Brooklyn N.Y. 11211
718.388.1751.#117

דברי תורה

ליל חי דחנוכה תשע"א לפ"ק

הקדושים וכו'. ויש להצין כי הן אמת שהמלחמות היו על ידי הכהנים, מתתיהו ובניו, אבל הנסים של הנרות לא נעשו על ידי הכהנים, אלא מאת ה' היתה זאת, ולמה אמר על זה שעשית לאבותינו על ידי כהניך הקדושים.

וגראדה דהנה צו"ת צית יחק (א"ח סימן קי) הקשה, לפי מה שכתבו החוס' (תענית ח: ד"ה אלא), דמה שמתרצה על פי נס הוא הפקר ע"ש. אם כן השמן שנתרצה בנס היה שמן של הפקר, ומצואר צחוס' (צבא צמח עט.) דאין חזר קונה להקדש, דאין יד להקדש, אם כן איך הדליקו באותו שמן של נס, דהוי הפקר ולא הוי קודש. ותירץ לכיון דנשאר צפך קצת מהשמן הראשון שהיה של הקדש, וכמו שכתב הטורי זהב (סימן חרע סק"א) דאין הצרכה חל אלא על מה שיש, ומזה נתרצה השמן, וקמא קמא צטיל, ונעשה הכל של הקדש, וכמאן דאמר (מעילה יג.) דמועלין צגידולין ע"כ.

בגמרא (שבת כא:) מאי חנוכה, דתנו רבנן כשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים וכו', ונעשה צו נס והדליקו ממנה שמונה ימים ע"כ. ויש להצין השאלה מאי חנוכה, שלא שאלו זה על שאר המועדים. וגם צביאור הלשון 'חנוכה' רצו המפרשים, דהר"ן פירש מלשון חנו כה, שחנו צכ"ה כסלו. ופירש צפרי חדש שחנו מהמלחמה עם היוונים. וצמח"ש פירש מלשון חנוכה הצית, שכללכת המשכן נסתיימה צכ"ה צכסלו, ולא הוקס ונחנך עד יום ראש חודש ניסן, ושילס הקצ"ה ליום זה צימי החשמונאים (תנחומא פ' פקודי) ע"כ. ויש לומר עוד צטעמו של דבר, וזה נרמז צשאלת הגמרא מאי חנוכה, מהו טעם קריאתו צשם חנוכה.

בגמרא הנרות הללו אנו אומרים, הנרות הללו אנו מדליקין על הנסים ועל הנפלאות וכו' ועל המלחמות, שעשית לאבותינו צימים ההם צזמן הזה על ידי כהניך

זה כתב, דאין הכי נמי לדעת התוס' דאין חזר קונה להקדש כלל, שפיר יש לומר דנשאר הפקר ויוכל הכהן לזכות בו. אבל לדעת הרמב"ן קנאו הקדש תיכף מההפקר, ולא היו שמן משל ליצור.

ובתב בספר ויחי יוסף לחנוכה (פימן סא), דמנה שכתב דמזבאר צ"ק לדבר שעשוי להתצער אם נשאר הוא הפקר, נראה דכוונתו להא דאיתא (צבא קמא קטו.) זה צא בחציתו וכו' נסדקה חצית של דבש ושפך זה את יינו והציל את הדבש, אין לו שכר, ופריך עלה בגמרא לימא ליה מהפקירא קזכינא, ופרש"י כיון דהולך לאיצוד הרי הוא כמציל מן ההפקר. ועוד מוכח כן מעובדא דרבי ספרא (שם קטו.) ע"ש. וכתב שוב, דנראה דקושייתו קאי על פי תירוץ הצית יוסף צאופן צ', דשפכו בהמנורה כל מה שצפך, ואחר כך מצאו הפך מלא או המנורה מלאה. דאילו לתירוץ הא' שחלקו השמן לח' חלקים, לא שייך להקשות כן, דהרי אותו מעט לא נעשה הפקר במנורה ע"כ.

והגה מה שכתב, דהקושיא הוא לפי תירוטו של הצית יוסף שאחר שנתנו כל השמן במנורה נשאר הפך מלא כבתחלה. לכאורה לא מובן, דאם כן הנס לא היה באותו השמן שעומד להתצער, אלא מהשמן שנשאר בהפקר,

אמנם בספר הקדוש דברי חיים במאמרי חנוכה (דף מ) הקשה קושיא זו צאופן אחר, שתקשה גם לאחר יישובו של הצית יצחק הג"ל, וז"ל, קשה טובא על הנס הנעשה לשמן להדליק ח' ימים, ובאמת לא היה ראוי להדליק בו רק יום אחד, וכיון שנתנוהו במנורה להדליק ממנו ולא ידעו שנעשה בו נס, זה מה שנשאר ונעשה בו הנס הוא על פי דין הפקר, כמזבאר בצבא קמא דדבר שעשוי להתצער אם נשאר הוא הפקר, והנה שיטת הרמב"ן (צ"ב עט:) דחזר הקדש זוכה להקדש, ועיין במלחמות (צ"ק פרק הגזול במרא) גבי יאוש ושינוי רשות דהוי הקדש בלא בעלים, ואם כן האין היו יכולין להדליק במנורה, הא השמן צריך להיות משל ליצור דוקא כמזבאר (יומא ג:) ויקחו אליך משלהם, אבל בדבר הקדש אין הליצור יוצאין בו, ואם כן האין הדליקו בהשמן הנשאר על פי הנס, הלא זה השמן הנשאר לא היה משל ליצור ע"כ.

ולפי זה הקושיא הוא לא רק על השמן שנתרצה בהצרכה, אלא גם על השמן שנשאר מהפקר, שגם זה נעשה הפקר כיון שעומד להתצער, ולא שייך קמא קמא בטל, שהרי הכל הפקר הוא. וכדי שלא נוכל לתרץ, דהכהן המדליק היה יכול לזכות בו מן ההפקר בשביל הליצור ולהקדישו. על

מעט השמן שבמנורה ללק צנח כל הלילה (עיין שם צאת ג' ד"ה ו"ל), אם כן יש לומר כן גם לתירוץ השלישית, שהנס היה שנשאר כל השמן שנתנו בהמנורה ציוס הראשון, ולא נתכלה השמן, וטיפה אחת ממנה היה צוער בכל יום. — וגם יתכן שצהפך היה עוד שמן, שלא מלאוהו הכהן גדול בצמננס ליום אחד, אלא שלא היה צו עבור שני ימים, ובכל יום היה מתכלה ומתצער קצת, והשלימו אותה אחר כך מהשמן שצפך.

והדגה כתב שם עוד, דמה דפשיטא ליה להדברי חיים דשייך הפקר בשל הקדש, לכאורה צריך ציבור, דהאי שמן דמנורה נהי דהיה צא משל ציבור כדררשינן מויקחו אליך, מכל מקום לאחר שנמסר לגזר שוב ההקדש נחשב הצעלים של הדבר ולא הציבור, וכמו היחיד המקדיש קרבן דלאחר ההקדש לא נחשב שוב ממונו, אלא בקדשים קלים סצירא ליה לרבי יוסי הגלילי דהוא ממון צעלים מילפותא דקרא כמבואר (בבא קמא יב:), וכן קדשים שחייב באחריותן דחייבים עלה לרבי שמעון ד' וה', היינו רק משום דהוי גורס לממון וכממון דמי, אבל גוף הבהמה לא מקרי ממונו. אם כן אף דהשמן צא משל ציבור, מכל מקום אחר שנמסר להקדש שוב אין הציבור הצעלים של השמן אלא ההקדש, וההקדש לא

זה לא נעשה הפקר מעולם. אלא על כרחק הקושיא הוא רק לפי תירוץ השלישית של הבית יוסף, שאחר שדלקה המנורה כל הלילה מצאו צבוקר הנרות מלאים שמן, ושפיר הקשה דהשמן הנותר שממנה נעשה הנס היה עומד להתצער והוי הפקר.

אך לפי זה יש להצין, דאם כן קושיא זו תקשה גם לתירוץ הראשון שחלקו השמן לשמונה חלקים, דכיון דאחר שעה ומחצה היה שמן ההוא עומד להתצער, ואם ניתוסף עליה שמן, הוי כולו של הפקר, ואיך קיימו מצות הדלקתה באותה שמן שניתוסף. וכנראה שכוונתו היה, דאם ניתוסף השמן בשעה שעדיין היה הנר דולק, עדיין לא היה עומד להתצער, ולא היה אז הפקר, וכיון שלא נכצו הנרות באמצע הלילה, והיו הולכין ודולקין כל הלילה, על כרחק שניתוסף השמן קודם שצא זמן ציעורו, בשעה שעדיין לא נתהוה הפקר. אבל לתירוץ של הבית יוסף, שאחר שנתצער השמן שהדליקו, מצאו צבוקר שהנרות היו מלאים שמן, זה היה כבר אחר שצא זמן ציעורו, והוי הפקר. אבל באמת גם על זה יש לדון, דהרי יתכן, שלא צסוף ציעורו ניתוסף השמן, אלא באמצע זמן הדלקתו ניתוסף תמיד מעט מעט, ומעולם לא נעשה הפקר השמן שנותר. ואם כוונתו דלתירוץ הראשון לא ניתוסף שמן כלל, אלא

מקרי צא משל יצור, כן נראה ציבור קושיית הדברי חיים.

התיאש כמאמר הגמרא (בבא קמא כ:): דאיכא דעת שכינה.

וגם דבר זה צריך ציבור, דכיון דהקושיא הוא על השמן שהיה דולק במנורה שעשוי להצער ונעשה הפקר, הרי שמן זה יש בו קדושת הגוף, שנתקדשה מתחלה בכלי שרת קודם שנתנו להמנורה, כמבואר במשנה (מנחות פח.) שהיה להם כלי מחזיק שלשה ומחצה לוגין למנורה, חצי לוג לכל נר ע"כ. ועיין בתוס' (שם פט. ד"ה חצי) שהקשו, למה היה צריך לקדש השמן בכלי שרת ע"כ. ופירש בטהרת הקודש כוונתם, דהא המנורה בעצמה היא כלי שרת, ולמה צריך לקדש מקודם בחצי לוג ע"כ. מכל מקום בכל אופן היה השמן מתקדש בקדושת הגוף, הן על ידי הכלי מדידה, והן על ידי המנורה. והרי בקדושת הגוף לכולי עלמא לא הוי הפקר, ושפיר מיושב קושיית הדברי חיים שלא היה נעשה הפקר.

והנה דברי חיים כתב לתרץ קושייתו, דלפי מה דאמרינן (בבא קמא כ.) גבי הקדש איכא דעת שכינה. והנה ידוע הדין אם בעל החצר אינו רוצה שיזכה לו תצורו אינו זוכה לו על כרחו, (ועיין ד"מ יב.). ואם כן הכא שהנס עשה הקצ"ה כדי שיקיימו ישראל המנוה במנורה, ודאי נגלה לעין כל שהקצ"ה לא רצה שיזכה

אולם יש ללמוד דבר זה מגמרא (חולין קלט.) דאהא דילפינן שילוח הקן אינו נוהג במוקדשים, פריך בגמרא הא שילוח הקן אינו נוהג במזומן, והיכא משכחת לה שיהא מוקדשין ושלח יהא מזומן. ומפרש רב שהקדיש יונים לקרבן ומרדו וקנוו במקום אחר, ושמאל אמר דמשכחת ליה גם בקדושת צדק הבית, בהקדיש תרנגולת לצדק הבית ומרדה. ואמרינן דרב לא אמר כשמאל, דדוקא בקדושת המזבח דהוא קדושת הגוף לא נפקע הקדושה על ידי שמרדה ולא נעשה הפקר, דכל היכא דאיחיה צבי גזא דרחמנא איתא, אצל קדושת דמים פקעה קדושתו כשמרדה ונעשה הפקר, וכתבו שם הרשב"א והריטב"א הא דפקעה הקדושה על ידי שמרדה, הוא משום דקדושת דמים אינו כקנין הגוף אלא כשיעבוד ממון, וכיון שהגזר נתייאש ממנו יראה מרשות הקדש כמו בהדיוט עכ"ד. ולשמאל גם בקדושת דמים כל היכא דאיחיה צבי גזא דרחמנא איתא. ולפי זה גם השמן דמנורה דכל זמן שלא נתקדש בכלי שרת אין בו אלא קדושת דמים, ממילא לרב כשהגזר נתייאש ממנו נעשה הפקר ופקעה קדושתו, וכיון שהיה בחצר ההקדש, קנאו החצר מההפקר לצדק הבית קנין חדש, ולא

אמונם נראה דגם אי נימא דהמגזיה מציאה לחזירו לא קנה לחזירו, אכתי יכול הכהן לזכות בהשמן לזורך עצמו, ושזב ימסרנה להציבור, וכדאמרין בגמרא (יומא לה:) צכהן שעשתה לו אמו כחונת לזבשה ועוצב בה עצודת יחיד, ובלבד שימסרנה לציבור. ופריך עלה פשיטא, ומשני מהו דתימא נחוש שמא לא ימסרנה יפה יפה, קא משמע לן ע"כ. ופסק הרמב"ם (ה' כלי המקדש ח-ז) כל צגדי כהנים אינם צאים אלא משל ציבור, ויחיד שהתנדב צגד מצגדי כהונה מוסר אותה לציבור ומותר. וכן כל כלי השרת ועצי המערכה שמסרן יחיד לציבור הרי הן כשרים. אף כל קרבנות הציבור שהתנדב אותן יחיד משלו כשרים, ובלבד שימסרם לציבור ע"כ. ואם כן גם השמן למנורה יוכל להיות מיחיד שמסרו להציבור, ושפיר יוכל הכהן לזכות בו לעצמו, ושזב ימסרנו לציבור להקדישו.

ועל כל פנים היוצא מזה, דהשמן של נס לא היה ראוי להדלקה מצד עצמו, עד שיזכו בו תחלה הכהנים מהפקר, להקנותו מתחלה להציבור ושזב להקדישו. ולכן שפיר אנו אומרים, שהנסים הללו של ימי החנוכה כדי שיזכרו להדליק הנרות, היו נעשים גם על ידי כהני הקדושים, שהולכו לעשות בו קנין צידם, כדי שתהיה שמן של ציבור.

חזר העזרה בהשמן, וממילא זכו בה ישראל על ידי הכהן הנוטלו להדליק המנורה, והוי שלהם ע"כ.

וכתב בויחי יוסף (שם אות ג) דנראה דאף למאן דאמר המגזיה מציאה לחזירו לא קנה חזירו, מכל מקום היה יכול הכהן לזכות בהשמן להציבור, דהא טעמא דמאן דאמר לא קנה חזירו, משום דהוי כתופס לבעל חוב צמקום שחב לאחרים, כמבואר בגמרא צבא מציא (י.), וזה לא שייך כאן, דודאי כל אחד ואחד מישראל ניחא ליה שיזכה בו הכהן בשביל כל ישראל כדי לקיים המצוה בטוהרה. ותו דלפי מה שפירש רש"י (צ"מ ט:) דאף אי לא אמרינן מיגו דאי צעי זכה לנפשיה זכה נמי לחזריה, היינו אי באמת לא זכי לנפשיה, אצל אי הגביהו על דעת שניהם לכולי עלמא זכה נמי לחזריה, והכא הרי הכהן גופא מכלל הציבור, ונריך שיהא לו גם כן חלק בו ע"כ.

ויש להוסיף עוד, דהא אמרינן (תענית כד:) דאמר להו, מהאי לא תזבנו דמעשה נסים הוא ע"כ. וברש"י (שם כד. ד"ה אלא) ואסור ליהנות ממעשה נסים ע"ש. ואם כן לא חב לאחרים כלל, שאין להם ליהנות ממנה, וניחא להו שיזכה בהם הכהן עבור כל ישראל לקיים בהם מצות הדלקת המנורה.

שהרי עבור עונות צית ישראל צאה להם כל התלחה עם היוונים, שהרי הקול קול יעקב והידים ידי עשו (בראשית כו-כז), ובזמן שקולו של יעקב נשמע בצחי כנסיות ובחי מדרשות אין הידים ידי עשו (צ"ר סה-כ), ואיך יתכן שכל אחד ואחד מישראל היה ראוי שעבורו נעשה נס. ונראה דזהו מהמדה של הקצ"ה שאמר למשה, וחנתי את אשר אחון (שמות לג-ט), אף על פי שאינו הגון, ורחמתי את אשר ארחס, אף על פי שאינו הגון (ברכות ז). והיינו שזוכין לנשיאות חן בעיני ה'. שענין החן אין לו הסבר בשכל, אלא נפשו נמשך אחריו מחמת החן. ומצינו כן בנח שגם עליו נחתם גזר דין, אלא שמנא חן, שנאמר (בראשית ו-ז) כי נחמתי כי עשיתים ונח [סמוכין דריש] מנא חן בעיני ה' (סנהדרין קא).

ובחזו משמיה לדיקים, שבכל ישראל יש בפנימיותו נקודה אשר עבור זה מנא חן בעיני ה', והוא נסתר מבני אדם, אלא זהו במשקל א-ל דעות. ואם אדם חושב בעצמו מעלה שיש בו שעבור זה ימנא חן, אז ידע כי עבור דבר זה בודאי לא ימנא חן בעיני ה' ע"כ. ובימים ההם שעשה נסים לאבותינו, היה בולט אצל ה' על כל אחד ואחד מישראל הנקודה שעבורו מנא חן בעיני ה' שיעשה עבורו נס בהשמן.

ובאמת כל החשיבות של הנס לחנוכה שאנו עושים לו זכר לדורות עולם, הוא מטעם שהנרך השמן להיות משל ניצור, דהנה בחידושי הר"מ לחנוכה (נו). כתב, דלכאורה מה היה החידוש הגדול של נס חנוכה, הלא מצינו אצל רבי חנינא בן דוסא שאמר מי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק (תענית כה). ולמה קבעו חג בשביל אותו נס שאירע בזמן שבית המקדש היה קיים. וכן יש להקשות על קריעת ים סוף, הנזכר לנס ולפלא, הרי מצינו אצל רבי פנחס בן יאיר בגמ' (סולין ז), בגינאי נהרא חלוק לי מימך וכו' כמשה ושחין רבוא וכו'. ויש לומר כי הדיק אשר כל הנהגותיו ומעשיו הם מחוץ לדרך הטבע, מתנהגים עמו בשמים בנסים ונפלאות מחוץ לדרך הטבע, אצל בקריעת ים סוף, אז היה לריכים להעלות את כל ישראל, ואפילו את הפחות שבפחותים, שיהיה ראוי לנס, כי אחרת היה נטבע, וזה היה פלא גדול. וכן הוא בחנוכה, אם לא היה כל ישראל ראויים לנס לא היתה המנורה דולקת, יען ששמן דמנורה הונרך להיות משל ניצור, ולעלות את כל ישראל למדרגה זו, זהו נס גדול עכ"ד.

וביתר ניצור, הרי ישראל באותו דור לא היו צרום המעלות,

וּמִבּוֹאֵר צַנִּי יִשְׁכַּר (כסלו ז-י)
 דמרגלח צפומייהו דרצנן
 רבותינו כת הקודמים, אשר בחנוכה
 יש מקום לעורר פקודת עקרים
 ועקרות כעין ראש השנה ע"ש. ויש
 לומר צוה, דמבואר בחוס' (ראש השנה
 י: צה"ה) דמדת 'חנון' שבשלש עשרה
 מדות (שמות לד-ו), הוא לשון מתנת
 חנם כדאמרינן וחנותי את אשר אחון
 אף על פי שאינו הגון ע"כ. ואם כן
 בחנוכה נתעורר אז על ישראל מדת
 'חנון'. ומבואר צנני יששכר (כסלו
 ד-כג) שמדה זו של חנון מסוגלת
 לצניס, כמו שאמר יעקב, הילדים אשר
 'חנן' אלקים את עצדך (בראשית לג-ה).
 ואם כן בחנוכה שמתעורר מדת חנון
 יש צו פקודה לצניס. וכה יתן ה'
 אותנו לחן וחסד צעיניו, לזכות למתנת
 חנם, בשפע צרכה והנלחה עד עולם.

וזדהו הטעם שאנו קורין אותו בשם
 חנוכה, חנו כ"ה, שציוס כ"ה
 כסלו זכו אז כל ישראל למדת חן,
 וחנותי את אשר אחון, ומוזה נתהוה
 הנס שיוכל כל אחד מישראל להיות לו
 חלק באותו השמן. והוה שאמרו מאי
 חנוכה, למה קורין הימים הללו בשם
 חנוכה. ועל זה השיב, כי אז נכנסו
 יוונים להיכל וכו', ואם כן היו ישראל
 אז בשפל המצב מנד מעלתם, שאם
 היה הקול יעקב נשמע לא היו הידים
 ידי עשו, ואף על פי כן נעשה נס
 בהשמן שיוכלו להדליק ממנה שמונה
 ימים, וזה אי אפשר רק אם יש לכל
 אחד חלק צו, ואיך יתכן שנעשה הנס
 עבור הפחותים, ועל כרחך שזכו אז
 לצמי' וחנותי את אשר אחון אף על
 פי שאינו הגון, ולכן אנו קורין אותו
 חנו-כה.

ליל ו' דחנוכה תשעי"א לפ"ק

בסעודת בר מצוה של נכדי היקר הבי' יוסף ראזנער נ"י

להתצער הוה הפקר, ולשיטת הרמב"ן
 חזר הקדש זוכה להקדש, והוה הקדש
 בלא צעלים, והשמן של המנורה זריכה
 להיות משל ניצור, ואם כן איך
 הדליקו משמן של נס. וכתב דכיון
 דגזי הקדש איכא דעת שכינה, וחזר
 אינו זוכה על כרחו של הצעלים, לא
 רצה שכינה שיזכה חזר העזרה בהשמן,

ואחר כך באו צניך לדציר ציתך
 וכו', והדליקו נרות בחצרות
 קדשך וכו'. המפרשים תמיהו הא
 הדלקת המנורה הוא צהיכל, ולא
 בחצר, ולמה אמר שהדליקו 'בחצרות'
 קדשך. ונראה דהנה כבר דיברנו
 אמתול, בקושיית הדצרי חיים צמאמרי
 חנוכה, דהשמן שנשאר צמנורה שעמיד

וקנין חצר לא שייך בהשמן שבחצר הקדש.

וְלִבְאוּרָה יֵשׁ לומר דכיון דנעשה השמן הפקר, ופקע ממנו שם קודש, הרי לא נפסל השמן צינא, ושפיר היה יכול הכהן להוציאו חוץ מחצר הקדש, ולהכניסו לרשותו ויזכה בו. וכמו שיוכל לזכות זאת אז לעצמו, יוכל לזכות בו לצורך ציבור בקנין חצר. וכמצואר בחכמת שלמה (ח"מ ריש סימן רסח) דיש ללמוד מדברי הר"ן (נדריס לד: ד"ה אמר רבא) דהיכא דהיה מונח דבר אחד של מציאה והפקר תוך ד' אמות של ראובן, צענין שאם היה ראובן רוצה יכול לזכות לעצמו בו, אז יכול לומר שיהיה נקנה הדבר הזה לשמעון, וכמו בהמגזיה מציאה לחצירו דקנה חצירו ע"ש.

וּבְבוֹ כן היה יכול הכהן לקנות אותו במה שהכניסו לידו ורשותו, שזה קונה מן התורה גם לרבי יוחנן, אף שמשכיכה לא קונה. וכמו שכתב בחידושי חתם סופר (עבודה זרה עו.) על מה שפירש רש"י (בכורות יג.) אהא דפריך התם דלמא נכרי כלל וכלל לא (שלא יקנה לא במשיכה ולא במעות), ופירש רש"י עד שתיכנס לרשותו, וציאר דודאי אפילו לא ניתנה תורה ולא חידשה לנו קנינים, וכי היה עלמא דהפקרא כמו בדור המזבול ומלאה הארץ חמס, אלא לא נקנה

וממילא זכו בה ישראל על ידי הכהן הנוטלו, והוי שלהם ע"כ.

וּבַסֵּפֶר וַיְחִי יוֹסֵף (סימן סא אות ג) הקשה איך קנה אותה הכהן, למאן דאמר (בבא מציעא מז:): מדאורייתא מעות קונות, ומשיכה אינה קונה אלא מדרבנן, והוא הדין הגבהה דדין אחד להם כידוע, ודעת כמה פוסקים דקנין דרבנן אינו מועיל לדאורייתא כמו שכתבו באחרונים לענין לולב (עיין מחנה אפרים הל' מכירה סי' ב), אם כן איך זכו הציבור בשמן זה על ידי הכהן. ונהי דלשיטת התוספות (עבודה זרה עא.) היכא דלא שייך קנין כסף כגון במציאה ומתנה כולי עלמא מודו דמשכיכה (והוא הדין הגבהה) קונה מן התורה, מכל מקום לשיטת הרמב"ן שהוצא בשיטה מקובצת פרק הזהב (מז:): והוצא בקלו"ח (ריש סי' קאח) דאף במציאה ומתנה משכיכה אינה קונה מהתורה, ונקנה רק בחליפין או בחצר ע"ש. אם כן אכתי איך זכו הציבור בשמן זה על ידי הכהן. ואי משום חצר, הא לפי דעת הרמב"ן (בבא בתרא עט:): חצר ההקדש אינו קונה להציבור אלא להקדש דהיינו לבדק הבית, דהוי הקדש בלא בעלים ע"כ. ולא מצא על זה מענה. - וקושיא זו תקשה על הכהן עצמו איך יוכל לזכות בהשמן אפילו לעצמו בקנין דאורייתא שיהיה שלו, דלא נשאר לו אלא קנין חליפין שאינה שייך בהפקר,

ולדעת התוס' גם חזר הקדש לא קונה אותה, ולדעת הרמב"ן החזר קונה להקדש ולא להציבור. ואם כן היה צריך הכהן לעשות צו מעשה קנין לצורך הציבור, וזה היה לריש לקיש על ידי קנין משיכה צידו, ולרבי יוחנן דמעוות קונות, מכל מקום צמציאה מודה דמשיכה קונה לדעת התוס'. ולדעת הרמב"ן דאין משיכה קונה היה צריך להיות קנין צידו ממש, או קנין חזר שהוא מטעם יד. וזהו שאומרים שהנס נתהוה על ידי כהניך הקדושים, והיינו שקנאו אותם צידם, צמה שהכניסו אותם לידם, או לחזרם שקונה צידו, וקנאו אותם להציבור, כדי שתהיה ההקדש משל ציבור.

ובאבות יש לומר עוד, דאיתא בגמרא (גיטין לו:) אמר רבי יצחק מנין שהפקר צית דין היה הפקר, שנאמר (עזרא יח) וכל אשר לא יצא לשלשת הימים כעצת השרים יחרס כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה. רבי אלעזר אומר מהכא, אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן וראשי האבות וגו' (יהושע יט-גא), וכי מה ענין ראשים אצל אבות, לומר לך מה אבות מנחילין את צניהם כל מה שירצו, אף ראשים מנחילין העם כל מה שירצו ע"כ. ופליגי הראשונים, אם כן צית דין יפה רק להפקיר ולאבד זכות הצעלים הראשונים, שכל מי

הדבר עד שנכנס לרשותו ממש, לא מטעם חזרו אלא לרשותו כאדם העושה בשלו, ואז הוא שלו הן מציאה הן מתנה. ובמקח אחר ששילם להמוכר כל מעותיו ונסתלק הוא ואחר כך לקחו זה לציתו ורשותו ממש, נגמר הענין והקנין. וחדשה תורה דמעוות לחוד קונים אפילו קצת מעות צתורת קנין, ואפילו עדיין החפץ ציד המוכר מכל מקום כבר נגמר הקנין. או משיכה, היינו הגבהה אפילו צרשות מוכר, או מושכו קצת ד' אמות בצמיטא, או מוצאו מרשות מוכר קצת אפילו אינו מכניסו לרשותו ממש, מכל מקום קנה. וכן חזירו קונה לו מטעם יד ושליחות, וכל זה מחודש מן התורה. אבל כשמכניס לרשותו ממש צמתנה ומציאה, וכן צמקח אחר שכבר שילם כל מעותיו, זה קונה צודאי לא מטעם חזירו ושליחות וידו, אלא מטעם הכנסה לרשותו ע"כ. ואם כן היה קונה אותה הכהן, הן צקנין חזר שהכניסו לרשותו, והן צקנין יד, כי ידו של אדם קונה דבר הפקר ומציאה בכל מקום שהוא.

ובזה אחי שפיר מה שאומרים, הנרות הללו אנו מדליקין על הנסים וכו', שעשית לאצותינו צימים ההם צומן הזה על ידי כהניך הקדושים, והיינו כי צאמת השמן הזה שנשאר צהמנורה נעשה הפקר, וגם השמן שניתוסף צנס היה הפקר,

דין של הכהנים לזכותו להציבור כדיבור בעלמא, שיהיה שמן של יציבור, מטעם הפקר בית דין הפקר, ולא היו צריכין לקנין כלל. ורק לדעת הרצינו יונה שאין כחם יפה לזכות לאחרים, הוצרכו לעשות צו קנין, ושצב להקדישו.

והשתא דאמינא להבא, שהכהנים היו יכולים ליקח זאת מן ההפקר, ולהכניסם לחצירם, ויכוונו שאין רוצים לקנות אותה לעצמם אלא עבור הציבור. אם כן יש לומר עוד, כי צהיות שחכלית הנס מאת ה' היתה שיוכלו ישראל להדליק בהשמן ההוא, וכיון שהשמן צריכה להיות משל יציבור, אז צעת שהכניסו ה' לחצר ההקדש, וחצר הקדש קונה, על כן היתה דעת השכינה שהחצר לא יקנה אותו להקדש הצעלים, אלא חצר של הקדש יקנה אותו עבור כל הציבור, כדי שיוכלו להקדישו להדלקת המנורה. וזה שאומרים ואחר כך צאו צנין לדביר ביתך, ופינו את היכלך, וטיהרו את מקדשך, והדליקו נרות צחצרות קדשך, שאין הכוונה שמקום ההדלקה היתה צחצר, דבדאי היתה ההדלקה במקומה, אלא שלא תקשה איך הדליקו מהשמן של נס, הא לא הוה משל יציבור, על זה אמר שהדליקו הנרות על ידי שקנאוהו ישראל צחצרות קדשך, בקנין חצר של קודש, שדעת השכינה הקנה אותם לישראל, ועל ידי זה היו יכולין להדליק הנרות.

שהפקירו אותו עבורו יוכל לזכות צו, ואריך המקבל לעשות קנין לזכות צו, או שכה בית דין יפה להקנותו גם כן, ואין צריך המקבל לעשות מעשה קנין.

ודעת הרצינו יונה (הוצא בשעתה מקובצת צבא בתרא ק.) ו"ל היכא דאמרין הפקר בית דין הפקר, צעל הנכסים איצד זכותו על ידי הפקר בית דין, והרי הן כדבר שאינו שלו, אצל אינו זוכה צו כדיבור בית דין עד שיחזיק צו עכ"ל. אמנם דעת הרשב"א (גיטין סג) דכה בית דין יפה להפקיר ממון מזה ולזכותו לזה קודם שצאו לידו ע"כ. וכתב המהרש"ל צים של שלמה (יצמות פרק י' סימן יט) דזה תלוי צהילפותות דלעיל, דלרצי יחזק דנפק ליה מייחרם כל רכוש, לא שמעינן אלא שצידם להפקיר ולא לזכות. אצל לרצי אלעזר דנפיק ליה מאלה הנחלות, מה צבות מנחילין ואומרים שדה פלוני לפלוני זוכה לו מיד אף קודם שצאו לידו, אף ראשים מנחילין לכל מי שירצו, ואומרים ממון ראובן יהיה לשמעון זוכה צו מעתה ע"כ. (והוצא בקרבן נתנאל סג אות ה.) ועיין עוד צוה צמקור חיים (סימן תמח סק"ט). וצמה שכתבנו בצוגיא דאוונכרי, צשמן ראש ימ"ג דף תקצו).

ולפי זה לדעת הרשב"א, כאשר נמאץ השמן צמקדש, היה ציד בית

וּנְרָאָה דהנה כשנכנסו היוונים להיכל טימאון כל השמיים (שבת כא:), וכבר הקשה צפרי חדש (סימן תרע) דהא אין טומאה מחיים לעכו"ם כלל, כמו שאמרו (גדה לד.) איש איש כי יהיה זו (ויקרא טו-ג), בני ישראל מטמאין צויצה ואין עכו"ם מטמאין צויצה. והגם שגזרו עליהם שיהיו כוזים לכל דצריהם, הך גזירה היה אחר הנס יותר מק' שנה, שהרי גזירה זו הוא מ"ח דבר שגזרו תלמידי שמאי והלל לפני חורבן הבית מאה שנה (שבת יז:), וזמן הנס היה קודם החורבן ר"ו שנה. וכתב דלולי לקדשים גזרו חכמים טומאה עוד מקודם ע"כ. וצמח ש"א (שבת כא:) כתב דעל נכרים זבים ממש גזרו גם מתחלה, אלא שאחר כך גזרו גם על תינוק נכרי ע"ש.

וּנְרָאָה דהן אמת שעדיין לא גזרו אז גזירה זו, אבל להיות שטעם הגזירה היתה שלא יהא תינוק ישראל רגיל אלל נכרי, שעל ידי שיטמאון כל מה שיגעו, יוכרחו ישראל להתרחק מחצרותם לגמרי, על כן הכהנים הקדושים שחרדו על קדושת צניהם שלא יתערבו עם הגויים, עשו גדר זו לעצמם עוד רבות צנינים הקודמות, שיהא גם תינוק נכרי נחשב אללם כוז, והיו מטמאים כל מה שהיו נוגעים, כדי לחזק צוה צניהם אחריהם שלא יהיו רגילין אללם. וכהנים משרתי

וּמְצִינּוּ עוד יותר מזה צגמרא (יומא נא:) גבי פרו של אהרן ציום הכיפורים, דכתיב והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו, וכפר בעדו ובעד ציתו (ויקרא טז-יא), ודרשינן משלו הוא מציא ולא משל ציצור, ואחיו הכהנים אי לאו דקנו צגויה היכי מכפר להו, אלא שאני צי גזא דאהרן, דאפקריה רחמנא גבי אחיו הכהנים ע"ש. והיינו שהפקירה תורה חלק מהפר לגבי הכהנים שיוכלו להתכפר צו. הרי לנו דהגם דהפקר מועיל רק להפקיע מרשותו, ולא להכניסו צרשות אחר לדעת הרצינו יונה, מכל מקום הפקר דהקצ"ה אלס גם להכניס לרשותם. ואס כן גם הכא צנס דשמן, הפקיר ה' השמן של הנס והקנהו לרשותו של ציצור שיוכלו להקדישו, ושפיר הו' שמן של ציצור.

*

הַנְּרוֹת הללו אנו מדליקין על הנסים וכו', שעשית לצבותינו צימים ההם צומן הזה על ידי כהניך הקדושים. ויש להצין הלא הנסים על ידי ה' נעשו, ולא על ידי הכהנים, אלא שהיו לצורך הכהנים שיוכלו להדליק נר ה', ולמה אמר על ידי כהניך. גם מה שמתאר אותם כעת צשם 'קדושים' דייקא, הלא היו גם טהורים ופרושים וצדיקים.

שצחיכל, לא מדאורייתא ולא מדרבנן, אלא מצד חומרא שהחמירו עליהם עצור חינוך צנייהם שלא יהיו רגילים עם חינוך נכרי.

וזדוהו שאנו אומרים 'על ידי כהניך הקדושים', כי צאמת לא הוצרכו להנסיס הללו מצד הדין כי אין צהס טומאה, אצל הנסיס נתהוו על ידי ההנהגה של כהניך הקדושים, שקיימו מצות קדושים תהיו, לקדש עצמם גם צמה שמותר, ולטוב צנייהם הנהיגו סלסול לטמא כל מה שנכרי נוגע, עצור זה הוצרכו להנסיס הללו. ולכן אנו קורין הימים הללו 'חנוכה', כי רצה ה' להורות חציבותן של ישראל לפניו, הפורשים עצמם גם מדבר היתר, וגוזרים על עצמם איסורים, שלא יכשלו צנייהם צחצרותא עם העכו"ם, ויוכלו לחנכם על צרכי התורה, ועצור זה עשה להם נסיס ונפלאות, כן נלמד גם אנו מזה איך יש לכל אחד לעשות גדריס וסייגים לטובת חינוך הצנים, וכמה חשוב וחיצי הוא למעלה.

וצראה דעל זה רימו הכתוב (תהלים קיט-קה) נר לרגלי דברך ואור לנתיבותי, כי הצנים של אדם מכונים צסם רגל, על דרך צרה כרעא דאצוהי (עירוזין ע:), והנסיס שעשה ה' צהנרות של חנוכה עצור מה שקיבלו על עצמם התרחקות

ה', הם עיני העדה, הרואים למרחוק התולאות מה שיוכל להיות כשמתחצרים עם הנכרים, ומה יתהוה אם יגדרו לעצמם להתנהג עמהם כטמאים, והנהיגו זאת מעצמם צצנייהם.

ואין בזה חידוש לאסור על עצמם דבר המותר לגמרי, ולהפסיד עצור זה טהרות, כי כן נצטוינו מאת ה' צתורתו, קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם (ויקרא יט-ז), שצוה הכתוב שיש לקדש עצמו גם צמות לו (יצמות כ:), ויפריש עצמו גם ממה שלא הזהיר הכתוב עליה, ועל דרך שאמרנו (חגיגה יח:): בגדי עם הארץ מדרס לפרושים, (וכמו שהארץ צרמצי' ס:). וכמו כן לטובת חינוך ילדיהם שלא יתערצו עם הגויים, עוד קודם שגורו עליה חז"ל, הכהנים צגודל קדושתם היו פרושים צזה, והיו נוהגין טומאה צכל מה שעכו"ם היה נוגע.

ובצת שנכנסו היוונים להיכל ונגעו צכל השמנים, הרי לפי הנהגת הכהנים לכשלעצמם היה הכל טמא, וכפי מה שגורו חז"ל על זה אחר כך, ולא היו יודעים מה לעשות, אם יצטלו עצור מנהגם הדלקת המנורה צצית המקדש, כי הלל הוא רק חומרא שהחמירו על עצמם לדונו כטמא. ונעשה להם נס שמצאו פך אחד שמן טהור, וממנה התנוסק עוד נסיס על שאר הימים. אם כי אין איסור צהשמן

מלמעוד סמוך לנכרי. ואמרו חז"ל (שבת כג:) הרגיל צנר הויין ליה צנין תלמידי חכמים, והיינו מי שרגיל כל השנה בהלימוד הזה שבאו הנרות ללמד, שלא יהא תינוק ישראל רגיל אצל תינוק נכרי, צית כוה זוכה לגדל צנים תלמידי חכמים.

מהנכרים, לטמא כל מה שהם נוגעים, ולא היה להם שמן טהור להדליק, נר הזה מדבר לרגלי, איך יש לשמור הילדים שלא יתחברו ולא יהיו רגילים גם עם תינוק נכרי, ונר לרגלי דברך, וזהו אור לנתיבתי, מאיר לנו דרכינו, להיות רגלינו פרושים

ליל ז' דחנוכה תשע"א לפ"ק

מתחלה, שהרי המלחמה קדמה להנסיים והפורקן והגבורות והתשועות, ואנו מזכירין אותה בסופה.

ובנוסף הנרות הללו אנו אומרים גם כן, הנרות הללו אנו מדליקין על הנסיים וכו' ועל המלחמות. וגם שם קשה כנ"ל, ועוד יותר, כי הנרות מדליקין על נס השמן ולא על נחון המלחמה. ובאמת שהפרי חדש (סימן חרע) כתב, שביום הראשון לא היה נס בשמן, אלא עושין צו זכר על נס של ניצוח המלחמה ע"כ. וגם על זה הקשו דמה ענין להדליק נר על ניצוח מלחמה.

ובראיה דהנה מצינו ציוסף הנדיק בשעה שמכרוהו האחים לעבד למצרים, כתיב והנה אורחת ישמעאלים באה מגלעד, וגמליהם נושאים נכאת וצרי ולט, הולכים

הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים (שיר ז-ד). צמדרש (הוצא צחמס סופר) הדודאים נתנו ריח זה ראובן שהציל את יוסף, ועל פתחינו כל מגדים זה נר חנוכה שמצוה להניחה על פתח ביתו ע"כ. ונריך ציחור המשך הדברים.

אנו אומרים צנוסח ההודאה, על הנסיים ועל הפורקן וכו', ועל המלחמות שעשית לחצותינו. ויש להבין מהו ההודאה על המלחמות, כי הלא המלחמה צענמה הוא זער ויגון. והרי בצרכות התורה כתיב, אם בחוקותי תלכו וגו', וחרצ לא תעבור בארצכם (ויקרא כו-ו), ואמרו חז"ל (תענית כב:) דלא רק חרצ של מלחמה, אלא אפילו חרצ של שלום ע"ש. ויותר יולדק הלשון על 'נחון' המלחמות, ולא על המלחמות. ועוד אם כבר אנו מזכירין את המלחמות, היה לנו להזכיר זאת

הוא, שלא יסתכל על אלה שמצטם החומרי טוב יותר, אלא על אלה שיש להם פחות ממנו, וצדקך זו יהיה אדם שמת בחלקו, ולא ירגיש עצמו חסר.

אך יש להצין אס מן השמים רוצים להקל סבלו של רבי עקיבא, עד ששולחים את אליהו לנחמו, אמאי לא שלחו עמו כר וכסת או קצת ממון שיוכל להקל דוחקו, וזוהו היו מקילין מצבו יותר מהנחמה שיש עניים יותר מהם. והגם שרצו ללמדו נקודה זו בחייו, שיקטל תמיד על הפחותים יותר, ויהיה לו לתועלת גם על הימים ושנים לאחר זה, בכל עת נר ומנוק, מכל מקום היו יכולים מן השמים להזמין שני הדברים יחד.

וראיתי לבאר, כי רבי עקיבא היה מוכשר לבוא לידי מדריגה גדולה וגבוהה, וכמו שהתעלה באמת, שאמרו חז"ל (במדבר יט-ו) דברים שלא נתגלו למשה נתגלו לרבי עקיבא. ואמרו (מנחות כט:): שהראה ה' למשה את רבי עקיבא יושב דורש, ולא היה משה יודע מה הם אומרים ע"ש. ולמדריגה זו לא יכולין לבוא בלי תורה מתוך הדחק, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי נער תחיה (אבות ו-ד), ומצב זה הוא טובתו האמיתית, ולא רצו ליעול זאת ממנו. אך שיהיה לו חיזוק שיוכל לסבול כל זאת, על זה שלחו אליו

להוריד מנרימה (בראשית לו-כה). וברש"י למה פירסם הכתוב את משאם, להודיע מתן שכרן של נדיקים, שאין דרכם של ערביים לשאת אלא נפט ועטרן שריתן רעה, ולזה נודמנו בשמים שלא יזוק מריח רע (צ"ר פד-יו) ע"כ. וזה פליאה עמומה, מורידין אותו כעת למנריים להמכר לעצד צווי, ושם ממתיין עליו לישב בצית הסוהר יותר מעשר שנים, וצנתיים חסים עליו מן השמים שלא ינטרך להריח ריח רע על הדרך. וזה דומה כמי שנותנין לו מרכבה מהודרה להוליכו צו לצית הסוהר.

וראיתי לפרש, ואקדים מתחלה, מה שסיפרו חז"ל (גדרים ג.) דרבי עקיבא צנערותו היה רועה אלל כלבא שצוע, ואיקדשת ליה צרתיה דבר כלבא שצוע, שמע כלבא שצוע אדרה הגאה מכל נכסיה, ונשאה עם רבי עקיבא צימות החורף והיו ישנים בצית תבן, ולא היה להם כריס וכסתות. אחא אליהו אידמי להון כאנשא וקא קרי על הפתח, וציקש מהם תבן קצת, דילדה אשתו, ואין להם תבן לישכב עליו. אמר רבי עקיבא לאשתו, חזאי האי גברא דאפילו תיבנא לא אית ליה ע"כ. וכתב הר"ן שאליהו הגיע לנחמם ולהציא להם קורת רוח, שיש עניים גדולים יותר מהם, שגם תבן קצת אין להם ע"כ. וכמו שכתבו חכמי מוסר, שהמפתח לחיי שמחה

עמדי, ומזה שאז כח ועוז לעבור כל זה צמנחת נפשו.

ולבן עשה לו ה' נס תיכף צמחלתו, שהשליכו אותו האחים אל צור רק אין צו מים (בראשית לו-כד), אבל נחשים ועקרבים יש צו (שנת ככ.), אשר זה מיתה ודאית, שמעידין על אשתו שמת (ינמות קכא.), והכל הוא להורות לו שה' אתו עמו על כל הדרך שהוא צריך כעת לעבור. וכן עשה עמו ה' אחר כך בצית אדוניו, ויהי ה' את יוסף ויהי איש מלליח וגו', וימצא יוסף תן צעיניו וגו', ויעוז כל אשר לו ציד יוסף (לט-צ), וכל זה היה כדי שיראה צעיני צשר, כי אין זה מקרה או עונש, אלא חשבון מלמעלה שהוא צריך להמצא במצרים בערות הארץ, לקדש המקום בקדושתו של יוסף, והקציה מציץ עליו מן החרכים להקל לו סבלו בכל דבר. וזהו על דרך ילד שצריך לעבור ניתוח קשה, אבל כאשר רואה שאמו עומדתו עמו אלל המטה, הוא נעשה רגוע, כי לא יניח אמו שיעשו עמו רעה שאינו לטובתו וחיותו.

ובזה נבוא לעניינו, כי הן אמת שהמלחמות עם היוונים היה צרה גדולה מאד לפי ראות העין הגשמי, אבל אם סיבצו זאת מן השמים, הרי זה צודאי לתועלת גדול לבית ישראל ולטובתם. ואחד מהם

אליהו מן השמים שיקבל על ידו עידוד על מצבו.

ובמו כן היה ציוסף, שהורד אז מאיגרא רמה לצירא עמיקתא, מציתו של אציו צנערותו, עד עצד צמנרים לעולמי עד, שלא היה עצד יכול לצרות ממנרים (רשיי שמות יח-ט), עוז צית מלא קדושה להיות צין שטופי זמה. וצודאי שחשך לו עולמו אז על גדול ההסתרה מלמעלה שאירע לו כזאת. אך מן השמים סיבצו כל זאת לתכלית נעלה, שאי אפשר להודיע ליוסף, שזהו התחלת גלות מצרים, וראוי היה ליעקב לירד בשלשלאות של צרול, אלא שזכותו גרמה לו (שנת פט:). ויוסף הצדיק צנסינותיו שם יכבוש דרך לכל בית ישראל שיוכלו להתגדר שם, וכמאמרם (ויק' לז-ה) יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה, ונגדרו ישראל צוכותו ע"כ. ומכל מקום רצה ה' לחזקו ולעודדו, שיראה צעיניו כי ה' אתו עמו גם לעת כזאת, והן אמת שהוא צריך לעבור מצב זה להשלים דעת עליון, אבל ה' לא עוז אותו, ואין צוה הסתר פנים. והראה לו זאת ה' צאופן ירידתו, שהראה לו נקודה של אור צתוך החושך הוא, שנשתנה עצורו דרכי הערביים, ולא הורידו אז נפט ועטרן אלא צשמים, שלא יזוק מהריח הרע, וצוה ראה יוסף כי גם כי אלך צגיח צלמות לא אירא רע כי אתה

הוא, שעל ידי זה נתגלה האור של חנוכה, ונשלם המנוחה האחרונה של הכתר מנחת, שמאיר לעולמי עד בימים החשוכים של הגלות. ומבואר בקורות דברי הימים, שגם אחר הנס של חנוכה נמשכה עוד המלחמה יותר מעשרים שנה, אלא כיבוש המקדש מידיהם היתה אז צב"ה כסלו. ובתוך ימי המלחמות הראה להם ה' שלא עזב אותם, וראו התגלות ה' חוץ לדרך הטבע, וזה נתן להם חיזוק ועידוד להמשיך להתגבר על אויביהם, ולא יכנעו. ועל זה לנו אומרים (בנוסח על הנסים) ואתה עמדת להם 'בעת צרתם', שעדיין היו המלחמות נמשכים, ומצב היתה עת צרה, ובתוך הזמן הזה עמדת להם להושיעם, שיכלו לכבוש את המקדש מהיוונים.

וְלָבַן אם כי המלחמות קדמו להנסים והפורקן והגבורות, לנו מוזכרים זאת רק בסופו, כי מי יתן הודאה על מלחמות, זמן של צרה וכאב, ורק אחר שהראה לנו הנסים והפורקן וכו', ואנו רואה שהאם עומדת אצל מטת הילד כל הזמן, ורואים התגלות ה' חוץ לדרך הטבע, אז משכילים להצין ליתן הודאה גם על המלחמות עצמם, ומכל שכן על הניצוח.

ובאשר רואים ליתן הודאה על נחון של המלחמה, לנו

עושין זאת ביום ראשון צהלקת הנר, כי על עצם הנחון יש לדון, הלא טוב יותר היה שימנע המלחמות מתחלה, ולא נטוּרַךְ לנחון. אבל על ידי נס הנרות הרי רואים לנו שלא היה הסתר פנים, אלא ה' עומד עמנו כל הזמן, ואם כן צודאי הכל הוא לטובה. והוצרכו להמלחמה ושוב להנחון, כדי שיתגלה לנו גם אורה של חנוכה, ועל כן הנרות הללו לנו מדליקין גם על המלחמות.

וְזָדוּ הדודאים נתנו ריח, זה ראובן שהציל את יוסף, שהשליכו אותו לצור נחשים ועקרבים וניזול, ושוב על ידי זה מכרוהו להישמעאלים להורידו למצרים, והם 'נתנו ריח', שלא נשאו עמהם נפט ועטרן שריחן רעה, אלא נושאים נכחת וררי ולט. וכל זה להורות ליוסף נקודה של אור גם בתוך היס של הצרות שהוא עובר. ומתאי טעמא ועל פתחינו כל מגדים, לנו מדליקין הנרות גם על המלחמות, שקבעו יום ראשון לניצוח המלחמה, שעל ידי הנס של הנרות, השכילו להצין שיש תועלת גם צהמלחמה והנחון שאחריה.

וְזָדוּ מוסר השכל לכל אדם, שהמשכיל והמתבונן יראה בכל עת צרה וצוקה, הרבה נקודות של אור עם השגחה פרטיות רבות על מצבו. והחולה ממציא לו ה' את

חנוכה, ואם כן דצריך הוא רומז על הדיבור של ך' שזהו מצות נר חנוכה. ופתח דצריך, יום הראשון שהוא הפתח של הימי חנוכה, שזהו על ניצוח המלחמה, שטובתו התגלה על ידי הנרות, שראו השגחת ה' עמהם, ומלחמה זו גרמה המנוה שמסלימה הכת"ר מצות, דבר זה מצין פתיים, להשכיל דדרכי ה', לימן צינה והשכל להפתיים, אשר איש צער לא ידע וכסיל לא יצין את זאת, צפרוח רשעים כמו עשצ וכו', ורק אתה מרום ה', יודע מהו טובותינו האמיתית, וממנה נקח חיזוק ועידוד בכל עת זרה ויוקה, עדי ירחס ה' על שארית עמו, ונוכה לראות האור הגנוז שיש בכל המצבים העוזרים על האדם, ולהמשיך שפע וצרכה עד עולם.

הרופא וכו', והרבה דברים מתרמים להקל מצבו. וכמו כן העני רואה איך פרנסתו מושגת מן השמים, הן צהולאות מוזנו ודירתו, והן צהולאות נישואי הצנים וכו'. וכל זה להורות להאדם שיש חשבון על הכל, הגם שאי אפשר לשנות מצבו לפי משקל א-ל-דיעות, אבל אפשר להקל סבלו ששיג על כל פנים שיש השגחת ה' עליו כל הזמן.

וע"ז זה אמר הכתוב, פתח דצריך יאיר מצין פתיים (מהלים קיט-קל), שכבר דברנו שדצריך רומז על נרות חנוכה, שנרמזו צאות ך' של תיבת 'ואשר לרעך' שצקיום העשרת הדברות (שמות כ-ד), שבו נרמזו השבע מצות דרבנן, ואות ך' הוא נגד

ליל זאת דחנוכה תשע"א לפ"ק

ע"כ. ועל זה הקשו דאם כן ציום השמיני לא היה נס, שהרי נתמלא השמן ציום השביעי לנורך יום השמיני. — גם להצין מה שאומרים (צנוסח על הנסים) ופינו את היכלך, וטיהרו את מקדשך, והדליקו נרות 'צחצרות קדשך', הלל הדלקת המנורה היה צהיכל ולא צחצר. וגם אי נימא דמחמת סיבה הדליקו אז צחצר, לחיזה לורך יש לנו לפרט זאת צסיפור הנס

היום האחרון של חנוכה לנו קורין צסם 'זאת חנוכה', וכמה טעמים נאמרו צזה. גם ידוע קושיית הצית יוסף (סימן מר"ע) דלמה קצעו על הנס שמונת ימים, הלל על יום הראשון היה פך שמן צלי הנס, ואם כן לא היה הנס אלא שבעת ימים. ותירך שנתמלא הפך צשמן של נס אחר שהוריקו ציום הראשון את השמן שהיה צו, ונעשה הנס ציום הראשון

בטומאה, אף על גב דטומאה הותרה
בציבור, מכל מקום יש עליו המזוה
דשריפת קדשים טמאים.

ומעתה יש לומר, דאף על גב
דקיימא לן דקרנן ציבור
דוחה טומאה, מכל מקום שבת
וטומאה ציחד אינו דוחה, כיון דעל
ידי זה שיקטיר על המזבח בטומאה
יקיים גם מצות שריפת קדשים
טמאים, וזה הוא מלאכה בפני עצמו,
כמו שכתב רש"י (צ"ה כו): דרחמנא
אחשבה להצערתן והוי מלאכה,
ומלאכה זו אינו דוחה שבת כיון דאינו
קבוע לה זמן, דמפאת מצות שריפת
קדשים הרי יכול לשורפה מחר, ואם
כן שוב אינו דוחה שבת וכו'. אם כן
בשבת אי אפשר להדליק בשמן טמא
במנורה, כיון דעל ידי ההדלקה
בטומאה יהיה מקיים מצות שריפת
קדשים טמאים גם כן, וזה אינו דוחה
שבת כיון דאינו קבוע ליה זמן, ושפיר
הוצרכו לנס ע"כ. וכנראה שכוונתו,
דכיון דלצורך הדלקת המנורה לשבת
הוצרכו לנס, שאי אפשר להשתמש אז
בשמן טמא, על כן נעשה כבר הנס
על כל הימים. ואם כי בכלי חמדה
שם פלפל בדבריו, מכל מקום רב
חיליה של אותו גאון לקיים דבריו.

אמנם יש להעיר דאכתי לא היו
צריכין לנס, דכיון דטומאה
הותרה בציבור, הרי היו יכולין להדליק

שהדלקת הנרות היה בחצר. (ועיין
בדרשות חתם סופר סו.).

וגראה דהנה ידוע קושיית
המפרשים, לאיזה צורך היה
הנס, הלא טומאה הותרה בציבור, או
דחוייה בציבור, ויכולין להדליק גם
בשמן טמא. וראיתי בכלי חמדה (פ' נו
אות ה') שהציא לתרץ מהגאון בעל
אוריין תליתאי ז"ל, על פי מה
דמבאר בגמרא (ובאים צג.) אמר רב
הונא נסכים שנטמאו, עושה להם
מערכה בפני עצמן ושורפן, משום
שגאמר (ויקרא ו-כג) בקודש באש
תשרף. ובמנצ"ס ז"ל (פ"ו מאיסורי מזבח
ה"ה) כתב דזה"ל, וכל הנסכים שנטמאו
עושה להם מערכה בפני עצמן ושורפן
במזבח. מבאר מדברי הר"מ ז"ל
דשריפתן על המזבח. ולכאורה צ"ע
למה ישרף אותן במזבח, ועל כרחק
דבטומאה כיון דליץ מרצה, ואם עלה
לא ירד, לכן שורפן במזבח. ואין לומר
דנוסכס לשיתין כמו כל נסכים, זה
אינו דהרי אז לא יקיים מצות שריפת
קדשים טמאין, ולזאת אמרינן דשורפן
על המזבח, דבזה מקיים צ' מצות,
היינו הקטרת נסכים, דגם אם
מקטירין על המזבח מקיים המנחה
דנסכים, ומצות שריפת קדשים, ואף
על גב דאמרת דהליץ מרצה על
הטומאה, מכל מקום נשאר עליו
החיוב משריפת קדשים. ומעתה נראה
דהוא הדין בכל קרבן שמקריבין

והנה זכלי חמדה שם כתב, דמה
שחידש הגאון ז"ל, דאף על
גב דטומאה הותרה ציצור, מכל
מקום יש עליו מצות זיעור שריפת
קדשים, נראה דזה תלוי אי טומאה
הותרה ציצור או דחוייה. דאם
אמרינן דחוייה הוא ציצור, הוי צעט
שם פסול על הקרבן אלא שנדחה
מכח ציצור, ושפיר יש לומר כיון
דצעט הוא קרבן פסול מכח הטומאה
שיש בו, נהי דגזירת הכתוב הוא
דנדחה ציצור ומראה, מכל מקום
שייך בו המצוה דשריפת קדשים
טמאים. מה שאין כן למאן דאמר
טומאה הותרה ציצור, ואמרינן
דבקרבן ציצור אין כאן טומאה כלל,
לא שייך בזה שיהיה בו מצות זיעור
קדשים טמאים עכ"ד.

ולפי זה כל הנס הוה רק למאן
דאמר טומאה דחוייה ציצור,
ובהלכת שמן טמא יש גם מצות
זיעור קדשים טמאים, וזה אי אפשר
בשבת, על כן הוה נס של שמן
טהור. אבל אי טומאה הותרה
ציצור, ליכא בזה מצות שריפת
קדשים טמאים, ושפיר יכולין להדליק
גם בשבת שמן טמא, ולא הוה נס
לנס. — והנה אי טומאה הותרה לא
מהדינין אטירה לעשותו זכהן טהור,
אבל אי טומאה דחוייה אז יש לחזור
על כהן טהור, ובהלכת המנורה יש
לחזור גם על זר טהור כאשר

כל ימות החול בשמן טמא. וכיון
שמלאו פך שמן טהור להדליק יום
אחד, הרי יכולין להדליק בשבת שמן
של אותו פך, ולא היה צורך לנס
בכלל. ונראה לקיים הדברים, לפי מה
שכתב באור תורה (פ' מקץ אות ג')
שאז בשעת הנס חל יום כ"ה כסלו
בשבת ע"ש. אם כן גם יום השמיני
היה שבת, והוה נס לשמן טהור על
שמי שבתות, ובהפך לא היה להדליק
אלא על יום אחד על שבת הראשונה,
על כן כדי שיוכלו להדליק ביום
האחרון שחל בשבת, הוה נס, כי
בשבת אי אפשר להדליק בשמן טמא.

ואם כן כל הצורך להנס של חנוכה
היה הסביבה, הדלקת יום
האחרון שלא היה להם שמן טהור
עבורו, ואגב יום זה נעשה נס גם על
הימים הקודמים, ועל כן קורין ליום
האחרון בשם 'זאת חנוכה', כי כל
הנס של חנוכה היתה מצד יום
האחרון. והנה מצוה צמדש (ויק"ר
כ"א-ו) צוהת יצא אהרן אל הקודש
(ע"א-ג), כהן גדול בכניסתו לבית קדשי
הקדשים, הצילות הצילות של מצות יש
צידו וכו', בזכות שבת דכתיב (ישעיה
נ"ג-ב) אשרי אנוש יעשה זאת וכו', וזהו
צוהת יצא אהרן ע"כ. אם כן שבת
נקרא בשם 'זאת', וזהו 'זאת חנוכה',
בהיות שיום האחרון היה שבת, ובשבת
אי אפשר להדליק אלא בשמן טהור,
על כן הוה נס חנוכה.

יכלו להדליק בשמן טמא. וזה שאומרים (בנוסח על הנסים) ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן כ'היום הזה', היינו ציוס שצת קודש, ולכן הוצרכו לנס השמן, וקבעו ימי חנוכה שלו.

וְזָדָה נצוא לצאר מה שקבעו שמונה ימים על הנס, הלא על יום הראשון היה שמן שנמלא בהפך. דהנה צצית יוסף (סימן תרע) כתב הטעם שהוצרכו להמתין שמונה ימים שיוכלו להשיג שמן טהור, כי צהיות שאחרי המלחמה היו כולם טמאי מתים, הוצרכו שצעה ימים להיטהר מטומאתם, צהזאת שלישי ושציעי, ועוד יום אחד להכין שמן צטהרה ע"כ. ומעתה לפי מה שנתצאר, שיוס כ"ה כסלו אז היה יום השצת, ואז התחילו השצעת ימים, אם כן כלה יום השציעי שלהם ערצ שצת לעת ערצ, ואז לא יכלו לעשות שמן להמנורה מחמת קדושת שצת, דמכשירי מנזה אינס דוחין את השצת, והוצרכו להמתין עוד יום אחד, לעשות ציוס הראשון השמן צטהרה, ואי אפשר היה להם להדליק מזה אלל ציוס השני.

ואם כן חוץ מהשמן שצפך שהיה צו להדליק על יום ראשון, הוצרכו לנס על עוד שמונה ימים, עד יום שני שצצוע. וצהיות שנתמלא

הכהנים טמאי מתים, דהדלקת המנורה כשרה צור (רמב"ם ציאת מקדש ט-ז). ומעתה יש לומר דהגם שהכהנים אז היו כולם טמאי מת, מכל מקום צין הכלל ישראל נמצאו יחידים שהיו טהור, וכיון דטומאה רק דחוויה צציצור, על כן הדליקוה צורים. וצהיות כי זר אסור ליכנס להיכל, על כן הוציאו המנורה להעזרה צמקום שזר יוכל ליכנס, והדליקו גרות 'צחצרות קדשך'.

וְזָדָה תלוי צזה, דאם טומאה הותרה צציצור, לא היו צריכין צכלל להנס, שגם שצת יכולין להדליק צטומאה, דאין צזה משום מלות שריפת קדשים, וכל הנס הוצרך משום דטומאה רק דחוויה, ושצת אי אפשר להדליק צטומאה. וכיון דטומאה דחוויה צריכין להדר על הדלקה צטהרה, וזה לא היה יתכן אז אלל צור, על כן הדליקו הגרות צחצרות קדשך, צעזרה צחוץ. והנה צנסיון של יוסף כתיב, ויהי כהיום הזה ויצוא הציתה לעשות מלחכתו (צראשית לט-יא).

ואיתא צילקוט (רמז קמו) רצי אליעזר אומר שצת היה, והיינו ד'היום הזה' הוא יום המיוחד שצצוע, שהוא שצת קודש ע"כ. וצורך הנס דחנוכה הוצרכה רק עצור שחל אז יום הראשון ציוס שצת, ואם כן גם יום השמיני תהיה שצת, ולא

שמונה ימים צין הליכה וחזרה, עד שיציאו שמן טהור ע"כ. ובשורת אצני דק (סימן קי) נדפס תשובה מנכדו (והודפסה גם בשורת דברי יצי אר"ם סימן רעח), על שאלת השואל, דהא אי אפשר שמונה ימים בלא שבת צנתיים, אם כן היה צריך להתעכב על הדרך ט' ימים, והיה צריך הנס להיות על ט' ימים, והליכה עבור השמן מכשירי מצוה הוא ולא דמי שבת עכ"ל. וכתב דלא קשה מידי, דכוונת הר"ן הוא פשוט, על דרך זה למשל, ציום א' גברה מלכות בית חשמונאי וצדקו ולא מנאז אלא פך אחד של שמן, ומיד שלחו שליח להביא להם שמן טהור, ומזה הפך היו דולקים ציום א' לעת ערב, נמנאז ששלחו שליח יום א' קודם הדלקה, ונעשה הנס והדליקו שמונה ימים, ולא וחשוב הט' ימים אשר היו צריכים להתעכב, נמנאז כלה ציום ב' בשבוע השני, ועד יום ב' היה להם שמן מזה הפך, וציום ב' לעת ערב התחילו להדליק משמן החדש, והר"ן לא חשב רק ימי הליכה ע"כ.

אמנם לפי מה שנתבאר שיום הראשון היה אז יום השבת, אם כן בשמונה ימים הללו היו שתי שבתות, והוצרכו ללכת עשרה ימים, ואם כן עדיין יש יום נוסף לצורך הדרך, וממילא חוץ מהפך שמן שמנאז, והדליקו ממנו יום א', הוצרכו לשמן של נס על עוד שמונה ימים,

הפך תיכף אחר שהוריקו ממנו השמן, אנו מתחילין למנות ימי חנוכה מיום כ"ה, שבו נתמלא הפך ליום כ"ו, ויום האחרון של הנס היה ציום שצ"ק, שבו נתמלא הפך עבור ההדלקה של יום א', וציום הב' היה להם כבר שמן חדש. והו' שאמרו, ונעשה בו נס והדליקו בו שמונה ימים, היינו מהשמן של הנס עצמו הדליקו שמונה ימים. — ואם כן מה שנקבע גם יום האחרון לימי חנוכה, הרי זה משום שיום השמיני היה שבת, ולא היה אפשר להם לעשות השמן עד יום שלאחריו. ולכן כדי שלא תקשה למה אנו מדליקין נרות גם ציום השמיני, אנו קורין אותו בשם 'זאת חנוכה', אשר 'זאת' רומז על שבת, דבשביל שחל אז יום זה בשבת, על כן הוצרכו עוד יום אחד, כדי שיוכלו להשיג שמן טהור. וזה ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן 'כהיום הזה', כאשר נכנס יום השבת, ואם כן הוצרכו עוד יום אחד לעשות צטהרה, ולכן קבעו 'שמונת' ימי חנוכה אלו, שהוצרכו שמונה ימים להנס.

ועל פי דרך זה, יש לומר גם לטעם שכתבו הר"ן והמאירי, ומקורו בשורת הגאונים (סימן קד) בשם רב האי גאון, דהשמנים היו באים מחלקו של אשר ממקום שמו תקוע (מנחות פה:), ומשם עד ירושלים היה מהלך

אמר ליה רב פפא לחז"י, מאי שגא ראשונים דמתרחיש להו ניסא, ומאי שגא אנן דלא מתרחיש לן ניסא וכו'.
אמר ליה קמאי הוו קא מסרי נפשיהו אקדושת השם, אנן לא מסרינן נפשינן אקדושת השם, כי הא דרב אדא בר אבהו, חזייה לההיא כותית דהוות לבישת כרבלתא בשוקא, סבר דבת ישראל היא, קס קרעיה מינה וכו' ע"ש. ולכן בעת הקמת המשכן, שהיו ישראל במדבר, מוקפים בענני הכבוד ואוכלים המן, אין חידוש בעבודתם לה', ובזמן כזה לא מתרחיש ניסא. אבל צימי היוונים שעמדו להשכיחם תורתך ולהעבירם על חוקי רבונך, וכהני ה' מסרו נפשם בפועל שלא לזו מהתורה, אז בא חיצת ה' אליהם בגלוי, ועשה עמהם נסים, להראות להם חיצתם.

ועיין צחתם סופר (ריש פ' נשא), כי בני לוי מרמזים על כל האומה, ובני קהת מורה כשהם מקובצים בארץ ישראל על התורה ועל העבודה וכו', ובני מררי מורה כשהם בגלות הרע והמר ודורו של שמד וימררו חייהם, ומקדשים שם שמים ברבים, ונהרגים ונללצים על המנוח, אז הם מנשאים את ראש אבותם, ומכל שכן שאינם נריכים זכות אבות עכל"ק. וזהו הלימוד גם לנו מנס חנוכה, שאנו דרים בדור שנסיונות הזמן הם כה עצומים, ומיום ליום

ובהיות שנתמלא הפך חזרה תיקף ציום הראשון, על כן אנו מונים השמונה ימים מיום כ"ה כסלו, ושפיר קבעו שמונת ימי חנוכה. ולכן קורין את יום האחרון בשם 'זאת' חנוכה, שצביל שהיה אז יום שבת, על כן הוצרכו לנס נוסף גם על יום זה.

והנה ידוע קושיית העולם, הלא טומאה הותרה ציבור, ואם כן יכלו החשמונאים להשתמש גם בשמן טמא. ובפני יהושע (ד"ה מאי) תירץ, שרצה ה' להראות חיבה יתירה לישראל שיוכלו להדליק בשמן טהור ע"כ. ויש להבין הלא מצינו בחנוכת המשכן ציום ראש חודש ניסן, שאותו היום שמחה גדולה היתה לפני הקב"ה כיום שנבראו צו שמים וארץ (מגילה י"ג), וצו ציום מתו מדב ואציהוא צפנים, ותלך אש מלפני ה' ותאכל אותם, וימותו לפני ה' (ויקרא י"ג). וכתב צפנים יפות בכמה מקומות (עיין פרשת תרומה ותזוה ובהעלותך) שנטמאו אז כל כלי המשכן, ועשו העבודה בטומאה, כי טומאה הותרה ציבור ע"ש. ויש להבין למה לא הראה ה' אז חיצתו לישראל בעת מרומם כזה שיוכלו להקריב בטהרה.

וגראה דעיקר חיצתו לישראל מתגלה רק בעת נרה, כאשר ישראל מוסרין נפשם על קדושת שמו, וכמאמרם (ברכות י"ג):

של חנוכה נקח חיזוק ועידוד, כי יעמוד ה' לימין אציון להושיע משופטי נפשו, וזכה לגמר חתימה טובה, וימלא משאלות לבצנו לטובה בשפע ברכה והצלחה.

מייצרים כלים שונים שמדיחים אותנו מתורת ה'. וצימים כאלה כאשר האדם עומד בנסיון, חציבותו צעיני ה' נורא מאד, עד שראוי להעשות לו נסים, לולא שהדור אינו ראוי. ומימים אלו

בסעודת זאת חנוכה תשעי"א לפ"ק

במתבתא נחלת יעקב - קאנאראסי

אמרתי ויהי כן, דהיינו אף ציוס הראשון, רק ואחס לא אמרתם, כלומר אחס גרמתם שלא נכתב ויהי כן, לכן לא יקומו רשעים במשפט וכו'. לפי זה אחי שפיר מה שכתב רש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, דאיתא בספרי המקובלים דאהרן בכוונת המנורה משך האור הגנוז לבית המקדש, וזהו ויעש 'כן' אהרן, להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, כלומר בטיב כוונתו האיר במקדש האור הגנוז, נמצא שלא שינה הכ"ג, דהוי כאלו נאמר גם במאורות ויהי כן, כמו בשאר הימים, וזהו ויעש 'כן' אהרן דייקא, שלא שינה עכ"ד.

ודבר זה מתעורר תמיד צימי האור של חנוכה, וכמו שכתב צני יששכר (כסלו ב-ח) בשם הרוקח, שתקנו ל"ו נרות, כנגד האור הראשון ששימש לאדם הראשון ל"ו שעות עד שנגנו ע"ש. כי הארת מנזות נר חנוכה הוא

פלאות עדומיך על כן נצרתם נפשי, פתח דצריך יאיר מצין פחים (תהלים קיט-קכט). יש לומר בהקדם מה שאמר הכתוב במנזות הדלקת המנורה, ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר נ"ה ה' את משה (במדבר ח-א). וברש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה ע"כ. וכתב לפרש בחנוכת התורה, על פי מה דאיתא בילקוט (תהלים רמז תרי"ח) על הפסוק על כן לא יקומו רשעים במשפט (א-ה), וז"ל, אמר הקב"ה לרשעים, אני אמרתי כן, ואחס לא אמרתם כן, על כן לא יקומו רשעים במשפט ע"כ. והדברים נפלאים צעיני כל רואם. ופירש הוא ז"ל, דאיתא במדרש (ב"ר י"ג-ו) ויאמר אלקים יהי אור (א-ב), בכל העשיות נאמר בהם ויהי כן, וכאן לא נאמר ויהי כן, מפני רשעים שלא זכו בהאור ההוא של מעלה, וגנוז לנדיקים לעתיד לבא ע"ש. ולפי זה הכי קאמר הקב"ה, אני

סגולה להאיר גם אורו הגנוז בנשמתו
נר ה'.

וְהִנֵּה הַמְנוּרָה נִקְרָא בְשֵׁם עֵדוּת,
וְכִמּוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חז"ל (שבת כג):
עֵדוּת הוּא שֶׁהַשְּׂכִינָה שׁוֹרֵה בְּיִשְׂרָאֵל. וְעַל
זֶה אָמַר, פְּלִאוֹת עֵדוּתֶיךָ, הַקְּבִיָּה עֲשֵׂה
לָנוּ פְּלִאוֹת בְּהַמְנוּרָה בְּהִנָּס שֶׁל חֲנוּכָה,
עַל 'כֵּן' נִרְחַס נַפְשִׁי, וְאֵי נוֹרֵר זֹאת
מִשׁוֹם שֶׁאֵז נִתְעוֹרֵר הָאֹרֶת הַגְּנוּזָה, וְנִתְקַן
ה'כֵּן' שֶׁחִסַּר בְּהָאֹרֶת. וְעַל יְדֵי זֶה
מִתְעוֹרֵר גַּם הָאֹרֶת הַגְּנוּזָה שֶׁבְּתוֹךְ כָּל
נֶפֶשׁ יִשְׂרָאֵל לְהַאֲרִי בְּאֹרֶת הַתּוֹרָה,
שִׁיתְגַּלֶּה הַנִּיּוֹן שֶׁבְּתוֹכֵהּ לִהְיוֹת לְשִׁלְהַצְתָּהּ,
וּפְתַח דְּבָרֶיךָ יֵאִיר, הָאֹרֶת הַרְאֵשִׁית שֶׁהִיא
בְּפִתְחֵי דְבָרֶיךָ מֵאִיר כַּעַת לְכוֹלְנוּ, וְעַל
יְדֵי זֶה מִצִּיָּן פְּתִיּוֹם, גַּם הַפְּתִי יוֹכֵל
לְהַשְׁכִּיל וּלְהַצִּיף אֹרֶת תּוֹרַתְנוּ הַקְּדוּשָׁה.

מֵהָאֵרֶת אֹרֶת הַגְּנוּזָה, וְכִיּוֹן שֶׁנִּקְבַּע
לְדוֹרוֹת בְּרוּחַ הַקְּדוּשָׁה, הוּא מִפְּנֵי
שִׁדְעוֹ שֶׁכָּל שָׁנָה יִתְגַּלֶּה הָאֹרֶת הַהוּא
ע"ש. וְאִם כֵּן בְּהַדְּלָקַת נֵר חֲנוּכָה יֵשׁ
אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל הַבְּחִי' שֶׁל וַיַּעַשׂ כֵּן
אֲהַרֹן, שֶׁמְעוֹרֵר הָאֵרֶת הָאֹרֶת הַגְּנוּזָה
לְמַטֵּה בְּיִשְׂרָאֵל.

וַיֵּשׁ בְּזֶה גַם רִמּוֹ, כִּי בָּכַל אֶחָד
וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל טְמוּן בְּקִרְבוֹ אֹרֶת
גְּנוּזָה בְּחֲדָרֵי לְבָבוֹ, אֲלֵא שֶׁהוּא מְכוּסָה
וּמְעוּטָף בְּכַמֵּה לְבוּשִׁים, שֶׁאֵינֵנו יוֹכֵל
לְהוֹצִיא אֹרֶתוֹ לְפִעֵל, וְנֵר ה' נִשְׁמַת
אֲדָם. וְנִרְיָכִין אֶךְ לְהַסִּיר הַמַּסָּךְ
הַמַּצְדִּיל, שִׁיתְגַּלֶּה הָאֹרֶת בְּגִלּוֹ, וְהַנִּיּוֹן
הַטְּמוּן בְּקִרְבוֹ נִרְיָכִין רַק לְהַצְעִירוֹ, עַד
שֶׁתֵּהָא הַשְּׁלֵהַצְתָּה עוֹלָה מֵאֲלֵיָהּ. וְצִיּוּמֵי
חֲנוּכָה שֶׁמִּתְגַּלֶּה הָאֹרֶת הַגְּנוּזָה, יֵשׁ בּוֹ

דברי תורה

בסעודה שלישית פרשת ויגש תשע"א לפ"ק

ובגור אריה להמהר"ל כתב, דזהו דרכם של נדיקים, צשעה שמזדמן להם מעשה כלשהו, הדורש הצעת אהבה, מיד הם משקיעים את כל אהבתם צאהבת השם יתברך. כאשר יעקב רואה את יוסף וצלבו מתלקחת האהבה לצנו אהבו, אשר לא ראהו מזה עשרות בשנים, הרי הוא מתגבר על עצמו ומכוון את אהבתו זו כלפי השם יתברך, באותה שעה הוא קורא קריאת שמע, ומתעמק באהבת את ה' אלקיך ע"כ.

וראיתי עוד לפרש צשם ספר אצני אול, כי יעקב אינו נושק ליוסף מיד צראותו אמת, משום שהוא רוצה תחילה לתהות על קנקנו, לראות עד היכן הגיע צעולמו, אם עדיין הנהו כמות שהיה, אם לא השפיעה עליו חלילה טומאתה של מצרים, להטותו מן הדרכ. כח זה שהיה צו ציעקב, שיוכל להקריב את אהבתו לצנו האהבו, ולא לחצקו ולנשקו צפגישתו הראשונה עמו, צגלל נימוק הנוגע ליהדות, הרי עצם כח זה הוא הוא

א"ל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם, ואנכי ארד עמך מצרימה, ואנכי אעלך גם עלה, ויוסף ישית ידו על עיניך (מו-ג). ויש להצין הלא יראתו לרדת מצרימה היתה, שחשש שלא יטמעו צניו שם צוהמת מצרים, ומהו הנחמה כי לגוי גדול יהיו שמה. וגם מהו הכוונה צזה שיוסף ישית ידיו על עיניו.

ולד"ה צפרשה, ויאסור יוסף מרכבתו, ויעל לקראת ישראל אצני גשנה, וירא אליו, ויפול על צואריו, ויבך על צואריו עוד, ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך כי עודך חי (מו-ט). ולכאורה האי ויאסור יוסף מרכבתו נראה כמיותר. ומהו הכוונה צמה שאמר אמותה הפעם. והנגינה על תיבת וירא אליו הוא מונח רביעי, וצודאי שטעמא רבה יש צזה. — וצרשי הציא ממדרש אגדה, דיעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע ע"כ. ויש להצין הענין שקרא יעקב קריאת שמע באותה שעה דייקא.

שעל זה מורה שם אלקיים, הויה אחד, הכל הוא חסד. והו ש' אמרו (ברכות יג:) לא חזינא לרבי דקא מקבל עליו עול מלכות שמים, אלא בשעה שמעביר ידיו על עיניו (כן הוא הגירסא בטור א"ת סימן סא), מקבל עליו עול מלכות שמים. והכוונה הוא ששעה שאומרים שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, שהכל הוא ממקור הרחמים והחסדים, משימין היד על העינים, שלא להציט על מה שנראה ונדמה לעיני צהר שח"ו הוא לא טוב, רק להאמין שהכל הוא לטובה.

והארריך בזה בהקדמת שו"ת קול אריה (אות ז) וכתב, דדבר זה אנו יכולים ללמוד ממעשה דיוסף שנמכר למצרים לעבד ושימו אותו בצית הסוהר, והיה נראה ונדמה לרע מוחלט, אבל כשאנחנו מציטין למפרע, אנו רואין איך היו טובות גדולות, ומצית אסורים יא למלוך, ולמחיה שלחו ה', כמו שאמר יוסף לאחיו לתת לכם שארית צאריך ולהחיות לכם לפליטה גדולה, והיה נורך גדול לירידת יוסף למצרים. ונמצא דכל הצרות שסבל יוסף מקודם היו טובות גדולות. על כן ממעמד ומנצ של יוסף הצדיק אנו יכולין ללמוד ולידע שמאיתו ית' לא תנא הרעות רק הכל לטובה.

והגה יעקב אצינו ע"ה כשירד למצרים נתיירא מאוד מגלות

קריאת שמע, שנאמר צה וזהב את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, שאהבת השם צריכה להכריע את כל האהבות שבעולם, עד כדי הקרבת כל הלצ הנפש והגשמה. ויעקב לא נשקו, שהיה קורא את שמע, זה שיעקב לא נשקו ודחה את אהבתו לנו בגלל חשש של יהדות, פירוש הדבר, שהיה קורא את שמע. כאשר הורים מקרבים אליהם צנים תועים וחוטאים, מחפיש עליהם ומגלים להם אהבה למרות שתעו מדריך השם, הרי זה היפוכה של קריאת שמע ע"כ.

ויש לומר עוד בזה, כי הנה אנו מאמינים שהקב"ה מקור הטוב, ומאיתו לא תנא הרעות, ומה שנדמה לעינינו שהוא רע, הוא רק מחמת שקצרה צינתנו להצין דרכי ה', וטח עינינו מראות הטובה שיש בזה לפי משקל א-ל דעות. ועל כן נחוס איש גם זו אמר על כל מה שאירע לו, גם זו לטובה (תענית כא.). כי האמין באמונה שלימה שצודאי הוא טוב. וכאשר נוכה שהקב"ה יוציא אותנו מאפלה לאורה, אז נראה בעינינו למפרע, שכל הצרות והתלאות שעברו עלינו אשר דמינו שהמה צרות ורעות, היו הכל טובות גדולות. והו שאנו קורין שמע, שמע ישראל הויה אלקינו הויה אחד (דברים ו-ה), דצין הנהגת החסד שעל זה מורה השם הויה, וצין אלקינו שהוא הנהגת מדת הדין

כ"ב שנה, וזה נתקן זמנה שיוסף פירש מאציו כ"ב שנה, וכמו שאמרו (מגילה יז.) כי ל"ו שנה לא היה יעקב אצל אציו, י"ד שנה היה מוטמן בצית עבר, ושוב כ"ב שנה אצל לבן, אלא שעל י"ד שנה אלו לא נענש, כי גדול תלמוד תורה יותר ע"ש. וזהו שאמר יוסף, ועתה לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלקים, וישימני 'לאב' וגו' (מה-ט), היינו להיות תיקון לאציו על השנים שלא קיים כיבוד אב ואם.

והנה מדריגתו של יעקב היתה עמומה מאד, מובחר שבאצבות, עד שיעקב אציו לא מת (תענית ה.). ויעקב אציו הוא רגל רביעי שבמרכבה כמבואר בזוהר (פ' ויחי רמח:). וכמו שכתב באור החיים, והנה ה' נצב עליו (כח-יג), שה' נצב עליו יותר מעל אברהם ויזחק, כי הוא עיקר העמדת הכסף ע"ש. וכמוזן שכל זמן שהיה פגם חטא ציעקב ממזנות כיבוד אב היה חסר ממנו מדריגה זו, כי לא יגורך רע, ורק מי שהוא בתכלית השלימות יוכל להיות מרכבה להשכינה. ועכשיו כאשר נפגש יעקב עם יוסף, שהיתה אחר כ"ב שנה מיום ליום ומשעה לשעה בדיוק, אז חזר יעקב לשלימותו, שנתמרק ממנו פגם החטא.

ועל זה אמר הכתוב, ויאסור יוסף מרכבתו, שצפגישה זו השלים יוסף את המרכבה, ויעל לקראת

ומשיעבוד שיסבלו בניו אחריו, ועל כן אמר לו השי"ת אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם, שהוא לתכלית הטובה שעל ידי זה אשימך לגוי גדול, ובכלל זה נכללים כל הטובות שזכו ישראל אחר כך (ועיין באור החיים הק' מש"כ בזה), והכל זכו רק על ידי שהיו צמרים בכור הצולל כנ"ל. ועל כן אמר לו השי"ת 'יוסף' ר"ל המעמד ומצב של יוסף 'ישית ידו על עיניך', שלא תציט על מה שנראה ונדמה לעין שהוא רע, רק להאמין שהכל לטובה, וזה יש לך ללמוד ממעמד ומצב של יוסף, וזהו כוונת הזוה"ק דא רזא דקריאת שמע, דעיני קריאת שמע הוא גם כן להעביר ידיו על עיניו ולהאמין שהכל הוא ממקור החסד ע"כ.

והנה גם מצד מצבו של יעקב נוכל ללמוד זאת, שננטע על העדרו של יוסף, עד שלא היה יכול להתנחם, הן מצד שהיה בנו אהובו בן זקונים, שכל מה שלמד משם ועבר מסר לו, והן מצד הסימן שהיה מסור צידו, שאם לא ימות אחד מצניו מוצטח שאינו רואה פני גיהנם, ויאמר כי ארד אל בני אצל שאולה (רש"י לו- לה). אצל באמת היתה זאת כולו לטובתו, כי חוץ ממה שהיה ראוי לירד בשלשלות של צרול, אלא שזכותו גרמה לו (שנת פט:), עוד גם זאת היתה עליו פגם שלא קיים כיבוד אב

עליך מעשה יוסף. ועל זה אמר, ויסע ישראל וכל אשר לו' ויצא בצרה שבע, שעד עתה היה חסר לו בחשבון השנים שעבד את ה', אלו הימים שלא היה בצית אציו, ופגם בכיבוד אב, וכעת אחר התיקון, ויסע ישראל וכל אשר לו', כל הליו' שנים שלא היה אצל יחזק נתקנו כולם.

ובאשר שרתה עליו שכניה שפירשה ממנו, ותחי רוח יעקב אציהם, ויזבח זבחים לאלקי אציו יחזק (מז-א), היה זובח זבחים של תודה לה', לא רק על הצורה טובה שעוד יוסף חי, אלא נתן הודאה לה' שהזמין לו לער זה כ"ב שנה, שיוכל למרק החטא, ויחזור להיות רגל הרביעי שבמרכבה, וחצי היה עליו הער של הכ"ב שנה כאשר השיג עומק תועלתו שנתקנו פגמיו. ומה לו מתענוג בנו יוסף, אם הוא ישאר בפגמו, וכי לא עדיף לו לער כ"ב שנה, עבור התיקון וההתעלות שיהיה לו אחר זה לעולמי עד ולנצח נצחים, ולכן הביא אז קרבנותיו לה' לזבח תודה.

ודבר זה היתה הקדמה לירידת ישראל למצרים, לקיים בהם גזירתו ית"ש, כי גר יהיה זרעך בצרף לא להם, ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה (בראשית מז-יג). ואם כי לפי ראות העין הגשמי הרי זה רעה גדולה ונשגבה, מכל מקום גם כן

ישראל אציו, וירא אליו, מונח רביעי, שמעתה יוכל להיות יעקב רגל הרביעי, אשר ה' נצב עליו, על הרגל הרביעי שבמרכבה. — ובהיות כי יעקב היה בן ס"ג שנה כשנתברך מאציו ופירש מציטו (מגילה יז), וצירידתו למצרים היה שלשים ומאת שנה (מז-ט), הרי עבר כבר קרוב לשבעים שנה מאז עזב צית אציו, והיה עליו מאז פגם של כיבוד אב, וכל זה נשלם כעת. על כן אמר לו ה', אנכי ארד עמך, והנגינה רביעי, אתה תהיה כעת הרגל הרביעי במרכבה, שכאשר אני יורד הרי זה עמך ביחד. ויוסף ישית ידו על 'עייניך', על החטא שהיתה מלפני ע' שנה, שעזבת אז צית אציו, זה נתקן עתה עם יוסף, שלא היה צייתך כ"ב שנה. — וזה לעצמו מוסר השכל להאדם, שכאשר מגיע לו זרה, הוא מציט רק על הימים שעברו מקרוב אם נכשל באיזה דבר שצריך תיקון. וכאן אנו רואים ציעקב שצא עליו זרת יוסף עבור מעשה שעשה זה חמשים שנה מקודם, כי הקצ"ה רב חסד ומאריך אף.

ואם כי על י"ד שנה שהיית צצית עבר עוסק בתורה אין עונש, ולא צריכין לתקן פגם זה, מכל מקום על השנים שאחר הי"ד צריכין תיקון, ויוסף ישית ידו' על 'עייניך', אחר שנקתיים הי"ד שנה כאשר עזבת את צית אציו מלפני ע' שנה, על זה צא

ערות הארץ, צעומק שפל הגשמיים, שם נעשינו לגוי גדול אשר ראשו מגיע השמימה.

וזדוה אל תירא מרדה מצרימה, כי לגוי גדול אשימך שם, אם כי לפי ראות העין הוא מקום של עינוי וצער, מכל מקום טמונה בתוכה טובה רבה, כי שם תהיו לגוי גדול, סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. ולא תציט על הגלות צעיני גשמי שהוא רעה, ויוסף ישית ידו על עיניך, מה שעבר עליך מצרות יוסף, שנתגלה לך כעת הטובה הרבה שהיתה טמונה עבורך שם, איך שעל ידי זה אנכי ארד עמך, שנעשית רגל הרביעי שבמרכבה, ובעצמך היית צוחר לך דבר זה לתקן החטא של כיבוד אב שהיתה בך פגם, כן הוא צירידת גלות מצרים, טמונה בזה טובה רבה להכלל ישראל.

ועד כמה דרכי ה' המה מכוונים בדקדוק נפלא יכולים ללמוד מיוסף, שלא פירש מאציו אף רגע יותר ממה שפירש יעקב מאציו, רק כמה שהיה נצרך לו להשלים פגמו. ולכן לא הודיע יוסף לאציו כל הימים שהוא נמצא במצרים, כי השיג צרות קדשו שזאת היא טובת אציו יעקב. ואמר להאחים כשחזרו לבשר ליעקב שעוד יוסף חי, אל תרגזו בדרכך (מה-כד). וברש"י אל תפסיעו פסיעה גסה (מענית י: ע"ב. ופירש הרה"ק מקאלק

טמונה טובה רבה ונפלאה, וכמו שאמר הכתוב, ויוציא אתכם מכור הצרל מצרים (דברים ד-כ), שם נרפדו ישראל להיות ממוכרים שיוכלו לקבל התורה ולהיות עם ה', אשר אין מעלה גדולה יתירה מזה, שהצדילנו מן העמים, ורוממנו מכל לשון, וקדשנו בצמחיו, וצהויאך את העם מצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה (שמות ג-יב), שרק על ידי היסורין מצרים זכו להזדקך להגיע למדריגה זו. וכמאמרם (ברכות ה.) שלש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל, וכולן לא נתן אלא על ידי יסורין, תורה וארץ ישראל ועולם הבא ע"ש.

ובאמת נאמר על ישראל, כי אתם המעט מכל העמים (דברים ז-ז), אך זהו רק בכמות, אבל באיכות אין גדול יותר מאומתנו, ומי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלקינו. וידוע מה שדרשו המפרשים החילוק בין רם וגדול, כי מה שהוא רק למעלה ואין לו אחיזה למטה זהו רם, דוגמת פרי המונח בראש האילן, אבל מה שהוא למטה ועולה עד למעלה זהו גדול, והיינו האילן עצמו. ובני ישראל הם גוי גדול, הקב"ה השקיע אותנו למטה בעולם הזה, עולם הגשמי ובגלות בין האומות המזוהמים, ומשם חנו מתעלים למעלה ראש, עד שאנו נותנין כח צפמליא של מעלה. ודבר זה זכינו בהיותנו מצרים

זי"ע, שיוסף הבין שאחיו ירצו להחיש את פסיעותיהם, ואף זלילה לא ינחו, כדי למחר לבשר לאציהם את הבשורה הטובה שעודנו חי. על כן אמר להם יוסף, מן השמים נקצבה שעת צואכם לצייתכם, ואם תמהרו בהליכה, סופכם שמתעבבו בדרך בגלל סיבה אחרת, ואל תרגזו בדרך, ולא תדחקו את השעה ע"כ.

וַיֵּבֶן כאשר נפגש יעקב עם יוסף בכלות הכ"ב שנה בדיוק, אז השיג הטובה הרבה שהיתה טמונה בזה שנתעלם ממנו יוסף כל השנים הללו. ואז קרא שמע ישראל הוי"ה אלקיני הוי"ה אחד, הכל הוא חסד, וגם מדת הדין של אלקיני הוא חסד ה'. — ועוד גם זאת, הרי ידע יעקב כי ברגע זו מתחיל גלות מצרים, שינטרכו אחר כך לעבוד עבודה פרך בחומר ובלבנים, על כן כבש להם הדרך להתרגל לקרות פרשת שמע, ולזכור תמיד שהוי"ה אלקיני הוי"ה אחד, הכל הוא חסד ה', אשר בסופה יתגלה הדבר לעיני כל, ויש לנטוע זאת כעת בלב, שמאיתו לא תלא הרעות. וכמו שהיה באמת אחר זה, שעם גדול הנרות במצרים היו מאמינים בני מאמינים.

וּבְבוֹז שפירשו וירצו ויעזמו במאד מאד (שמות א-1), כי בקריאת שמע אנו אומרים, ואהבת את ה'

אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, ופירשו חז"ל (ברכות נד.) בכל מדה ומדה שמודד לך הוי מודה לו. שזהו העבודה הקשה יותר מכולם, כי קל יותר לאדם למסור נפשו לה', וליהרג על קדושת שמו, שהוא נסיון של שעה אחת, מלחיות חיי נער יום יום ולא להתרעם. ואחר שננטוינו לאהוב את ה' בכל נפשך, אפילו נוטל את נפשך, באה זיווי שהוא מדריגה עוד יותר, ובכל מאדך, להודות לה' על כל מה שעוצר עליך. ובני ישראל התחזקו עמם והתעודדו 'במאד', בהמדה של ובכל 'מאדך' התעזמו 'מאד'.

עוֹד לימוד מוסר השכל לימד אותנו אז יעקב, זירידתו עם בניו לערות הארץ, שיוכלו להחזיק מעמד שלא יתערבו בגויים, ולהכשל בטומאתם. הנה אמרו חז"ל (ברכות ה.) לעולם ירגזו אדם יצר טוב על יצר הרע [שיעשה מלחמה עם יצר הרע] שנאמר (תהלים ד-ה) רגזו ואל תחטאו. אם נלחו מוטב, ואם לאו יעסוק בתורה שנאמר אמרו בלבבכם. אם נלחו מוטב, ואם לאו יקרא קריאת שמע שנאמר על משכבכם. אם נלחו מוטב, ואם לאו יזכיר לו יום המיתה שנאמר ודומו סלה [יום הדומיה הוא יום המות שהוא דומיה עולמית] ע"כ. הרי לנו כי עבודה הראשונה היא מלחמה עם היצר הרע. והשנית עסק

מנזה כו, שלא די קיומו פעם אחת
 ציוס, אלא יש לכופלו בשכבך ובקומך.
 והוא כי צהיות שזוה שורש האמונה,
 אשר צה חכוק והעמידן על אחת,
 לדיק באמונתו יחיה. וכדי שיחיה
 האדם עם האמונה, שיאיר אללו בגלוי
 בכל עת ובכל שעה, נריכין לחזור
 ולשגן זאת תמיד, וכמו שפירשו
 האמנתי כי אדצר (תהלים קטו-י), שעל
 ידי ריבוי הדיבור צוה צאים לידי
 אמונה. וכמו כן להיפוך, אצדה
 האמונה ונכרתה מפיהם (ירמיה ז-כח),
 על ידי שנכרת הדיבור צוה מפיהם,
 אצדה האמונה. וזהו שאנו קורין שמע
 ומשננין, הן ציוס כאשר אור ההצלחה
 מאירה להאדם, והן צלילה צעת
 שעולם חשוך צעדו.

והגה בקריאת שמע יש לדקדק
 באותיותיה [לפרשן יפה
 בשפתיו], וקרא ולא דקדק באותיותיה,
 רבי יוסי אומר יאל, רבי יהודה אומר
 לא יאל (ברכות טו.), אבל לכתחלה לכולי
 עלמא יש לדקדק באותיותיה, ואמרו
 (שם טו:) כל הקורא קריאת שמע
 ומדקדק באותיותיה, מנננין לו גיהנם,
 שנאמר (תהלים סח-טו) צפרש שדי- [אם
 תפרש שדי-י, ותצדיל תיבות של מלכות
 שמים], מלכיס צה תשלג צלמון
 [התורה אשר צה מלכיס ימלוכו, תשלג
 ותנן לך את כל המות] ע"כ.

ויש לרמז צוה עוד, דאיתא צגמרא
 (שבת קיט:) לא חרצה ירושלים

התורה, והשלישית קריאת שמע,
 והרביעית זכירת יוס המיתה.

והגה אמרו חז"ל (פוטא כה.) דיס
 זכות תולה צקוטה שלש שנים,
 ופריך זכות דמאי, אילימא זכות
 דתורה [שהיתה עוסקת צתורה], ה
 אינה מנווה ועושה [דכתיב ולמדתם
 אותם את צניכס (דברים יא-יט), ולא
 צנותיכס, וכיון דאינה מנווה, אין
 שכרה גדול כמנווה ועושה] וכו' ע"ש.
 הרי לנו כי זכות תורה צעוד שלא
 ניתנה, אין כחה גדולה כל כך להיות
 מנגינא ומנללי. ואם כן לא נשאר להם
 לישראל צמנרים להרגיז היצר טוב אלא
 על ידי קריאת שמע. ולכן צתחלת
 כניסתו של יעקב לגלות מנרים, קרא
 קריאת שמע, להורות לצניו כי צכה
 זה יוכלו להחזיק מעמד צערות הארך.
 והתפלל עליהם שיועיל להם עצה זו,
 ולא יצטרכו להתעורר על ידי זכרון
 יוס המיתה, ואמר 'אמותה הפעם',
 שלא יצטרך ליוס המיתה אלא פעם
 אחת צמותו, ולא צזכרון יוס יוס. ולכן
 הנגינה על וירא אליו הוא מונח
 רביעי, שלא יצטרכו להעצה הרביעית
 של יזכיר לו יוס המיתה, אלא יכצו
 יצס בקריאת שמע, שעל מנזת אמונה
 גס צן נח מנווה, וצודאי שזכות
 המנזה יגן עליהם.

ואצו מנווין לקרות קריאת שמע
 צצוקר וצערב, אשר אין עוד

אלה בשביל שציטלו קריאת שמע שחרית וערבית [אשר בזה כלול גם הקורא קריאת שמע אחר זמנה, שציטל מנחה] ע"ש. ויש לומר דלכן התחלת קריאת שמע, הוא בתיבת 'שמע' ישראל, שעולה מספר ת"י, כמנין השנים שהבית המקדש היה עומד, להורות על גדול כחה שמגינה על ישראל לישב בשלוה על ארצם, וצציטול קריאת שמע, בזה גלות על ישראל. והקורא את שמע יש לדקדק באותיותיה, שמ"ע, שעולה כמספר שנות הבית המקדש, ולהשכיל גדול כחה.

אמנם יש בזה עוד רמז מוסר השכל, כי הנה בכל עת זרה ולוקה, מראה הקצ"ה תמיד בין החרכים פתח של ישועה וסיוע מן השמים שלא כדרך הטבע, הן בכללות עם ישראל בגלותם, והן בכל אחד ואחד באופן פרטי. ועל דרך משל, כאשר האדם נגזר עליו חולי, מכל מקום ימצא תמיד מקום לראות ישועת ה', להמניח לו רופא הגון, ושאר הדברים הנזכרים לו להקל ממנו ממצבו. או כאשר ירד ממצבו צפרנסתו, או נתהוה לו איזה מאורע צביתו, יזמין לו ה' תמיד אחד שיושיעו להקל מעליו סבלו, ולפעמים על דרך מופלא מאד. ובתוך היס של יסורין מתנואץ תמיד אור של ישועה.

והטעם בזה, כדי לגלות העינים, שמה שאירע לו, לא בזה

מהסתרת פנים, או מחמת שנופל תחת מקרי הזמן, וזהו לאות ולסימן כי הכל הוא בהשגחה פרטית אליו, שהוא נריץ לעבור על מאורע זו לטובת נשמתו, ועמו אנכי בצרה, הקצ"ה עומד אחר שס גם אז ומשגיח עליו בעין חמלתו. ועל כן גם לעת כזאת מראה לו ה' מן הצד השגחה נפלאה במה שעובר עליו, כדי שיפקח עיניו להבין ולהשכיל כי מאת ה' היא זאת לפניו. ועל דרך שכתב הרמב"ן (סוף פ' בא) שמן הנסים הגדולים המפורסמים, אדם מודה בהנסים הנסתרים ע"ש.

ובציינו ציוסף הדליק בשעה שמכרוהו האחים לעבד למצרים, כתיב והנה אורחת ישמעאלים בזה מגלעד, וגמליהם נושאים נכח וצרי ולט, הולכים להוריד מצרימה (בראשית לו-כה). וברש"י למה פירסם הכתוב את משאם, להודיע מתן שכרן של צדיקים, שאין דרכם של ערביים לשאת אלא נפט ועטרן שריחן רעה, ולזה מזדמנו בשמים שלא יזוק מריח רע (צ"ר פד-יז) ע"כ. וזה פליאה עצומה, מורידין אותו כעת למצרים להמכר לעבד צווי, ושם ממתין עליו לישב בבית הסוהר יותר מעשר שנים, ובנתיים חסים עליו מן השמים שלא ינטרף להריח ריח רע על הדרך. וזה דומה כמי שנותנין לו מרכבה מהודרה להוליכו צו לבית הסוהר.

ה' עליו צפרטיות, שהסימנים הללו המה אותיותיה של קריאת שמע. ומי שקורא קריאת שמע, והוא חי צוה כל ימיו, ומדקדק באותיותיה אשר ה' מראה לו זאת תמיד, מצננין לו גיהנם.

וזדוה שנתן כח לבני ישראל צמנרים, שקיבלו חיזוק ועידוד ממה שעבר על יעקב ויוסף מתחלה, אשר זה היה להם לאות על דרכי ה', שצסופן מתגלה הטוב שהיה גנוז בהרע, ואין להצטער על זה. ועל זה אמר הכתוב, ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה, 'את יעקב', מה שאירע ליעקב, צוה ההשקפה איש וציתו צאו מצרימה (שמות א-א), ויוסף היה צמנרים (שם א-ה), הפרשה של יוסף היה חי אתם צמנרים ללמוד ממנו לקח צנהגת ה'. וכה יתן ה' שנוכל לדצק עצמינו צאמונת אלקי עולם, ולדקדק צקריאת שמע באותיותיה, ואז נוכה להרגיז את יצרנו הטוב, מתוך שפע צרכה והצלחה עד עולם.

אך הענין הוא, כי יוסף צאותה שעה הורד מאיגרא רמה לצירח עמיקתא, מציתו של אציו צנערותו, עד עבד צמנרים לעולמי עד, וצודאי שחסך לו עולמו אז על גודל ההסתרה מלמעלה שאירע לו כואת. על כן רצה ה' לחזקו ולעודדו, שיראה צעיניו כי ה' אתו עמו גם לעת כואת, והן אמת שהוא צריך לעצור מצב זה להשלים דעת עליון, אכל ה' לא עזב אותו. והראה לו זאת ה' צאופן ירידתו, שנשתנה עצורו דרכי הערציים, ולא הורידו אז נפט ועטרן אלא צשמים, שלא יזוק מהריח הרע, וצוה ראה יוסף כי גם כי אלך צגיח צלמות לא אירח רע כי אתה עמדי, ומזה שאב כח ועוז לעצור כל זה צמנוחת נפשו (והארננו צוה צימי החנוכה העל"ט).

והקורא קריאת שמע, ומתעצם כי הו"ה אלקיניו הו"ה אחד, שכל מה דעציד רחמנא לטוב עצדי, צריך לדקדק צאותן 'האותות' שניתנו לו תמיד צין הדצקים להכיר צהשגחת

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' פנחס דוד בראדי הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בנישואי בנו החתן אברהם יעקב ני"ו למז"ט

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' מרדכי נאה הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוסיו בנו החתן יצחק דוד ני"ו למז"ט

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' ישראל יוסף שטערן הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת נכד אצל החנו
הר"ר יעקב בראכפעלד ני"ו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' שמשון גאטמעסמאן הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בנישואי בנו החתן משה זאב ני"ו למז"ט

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' ישראל איצקאוויטש הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בתו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' ישראל אשר בלומענפעלד הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בנו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' יעקב שאלאמאן הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בתו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר ר' דוד מענצער הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בנו למזל טוב

הרוצה לנדב להוצאת הגליון יפנה

להר"ר יואל ברא"ש פייערווערקער הי"ו 718.387.5770